

EXAMENSARBETE

Hösten 2007

Lärarytbildningen

Lärare och forskning

En enkätstudie kring lärares förhållande till praktisk
pedagogisk forskning

Författare

Carina Ekenberg

Elisabeth Loftán

Handledare

Elisabet Radeklev

www.hkr.se

Lärare och forskning

En enkätstudie kring lärares förhållande till praktisk pedagogisk forskning

Carina Ekenberg och Elisabeth Loftán

Abstract

Syftet med studien är att undersöka vilket förhållande lärare i årskurs F-5 i kommunala grundskolan har till aktuell praktisk pedagogisk forskning inom sitt yrkesområde. Genom att ta reda på vilka möjligheter och förutsättningar lärare har för att ta del av forskning och om de anser att resultaten från denna påverkar deras undervisning kan förhållandet belysas. Den teoretiska utgångspunkten har sin grund i den progressiva pedagogiken med tankar kring kunskap och dess användbarhet, ständig utveckling samt en tilltro till att vetenskapliga kunskaper kan vara till hjälp och nytta. Den empiriska delen av undersökningen gjordes i fyra kommuners kommunala grundskolor och riktades till lärare i årskurs F-5. Vald metod för undersökningen var en kvantitativ studie i form av en enkätundersökning.

Resultaten från undersökningen visar att många lärare är intresserade av att följa och ta del av forskning som berör deras arbete, men att forskningen i hög grad inte leder till förändring i deras undervisning. Det finns flera faktorer som påverkar lärares möjlighet att ta del av och använda forskning. En stor majoritet anser att forskningsresultaten skall vara direkt användbara i praktiken. Resultaten visar även att de informationskanaler som finns för att forskningen ska nå ut till lärare behöver förbättras och utökas.

Ämnesord: Praktisk pedagogisk forskning, skolforskning, lärarlyftet, forskningsanvändning, forskningsnytta, undervisningspåverkan

INNEHÅLL

1 Inledning	5
1.1 Bakgrund	5
1.2 Syfte och problemprecisering.....	6
1.3 Avgränsningar och definitioner.....	6
2 Forskningsbakgrund.....	7
2.1 Teoretisk utgångspunkt	7
2.2 Lärares yrkesetiska principer	8
2.3 Det vidgade läraruppdraget	9
2.4 Varför forskning?	10
2.4.1 Forskning som grund för samhällsutveckling	10
2.4.2 Forskning som grund för lärares yrkesutveckling.....	10
2.4.3 Forskning som grund för skolutveckling	12
2.5 Lärares relation till forskning.....	13
2.6 Lärares inställning till förändringar.....	14
2.7 Kompetensutveckling.....	15
2.8 Lärares arbetsituation.....	16
2.9 Informationskanaler	17
2.10 Tidigare undersökningar	19
2.10.1 Hur lärare tar del av forskning	20
2.10.2 Möjligheter och hinder för att kunna ta del av forskning.....	21
2.10.3 Underlätta att ta del av forskning	22
2.10.4 Utveckling och förändring av undervisningen	23
3 Kompletterande informationskanaler och förutsättningar.....	24
4 Empirisk del.....	26
4.1 Metod	26
4.2 Urval.....	26
4.3 Etiska överväganden	26
4.4 Material	27
4.5 Tillvägagångssätt.....	28
4.6 Bearbetning	28
4.7 Bortfall	29
4.8 Resultat och analys.....	29

4.8.1 Hur lärare tar del av forskning	30
4.8.2 Möjligheter och hinder för att kunna ta del av forskning.....	32
4.8.3 Underlätta att ta del av forskning	34
4.8.4 Utveckling och förändring av undervisningen	37
5 Diskussion	38
5.1 Metoddiskussion.....	38
5.2 Diskussion angående resultaten	39
5.2.1 Hur lärare tar del av forskning	39
5.2.2 Möjligheter och hinder för att kunna ta del av forskning.....	41
5.2.3 Underlätta att ta del av forskning	44
5.2.4 Utveckling och förändring av undervisningen	45
5.2.5 Syfte och problemprecisering.....	46
5.2.6 Konsekvenser för yrkesrollen och förslag till fortsatt forskning.....	47
Sammanfattning	49
Referenslista.....	51
Enkät	Bilaga 1
Etiska övervägande	Bilaga 2
Detaljresultat	Bilaga 3

1 Inledning

Pedagogisk forskning, dess betydelse och hur skolor förhåller sig till forskning diskuteras i massmedia. Det är en diskussion som förts i många år och som fortfarande är lika aktuell. Redan 1985 fanns i tidskriften *Skolledaren* en artikel som heter "Forskning väcker fantasin. För in den i skolan!" där det framhölls att skolans kunskaper ska baseras på aktuell forskning (Forsberg, 1985). I tidskriften *Skolvärlden* skrevs 1998 en artikel med rubriken "Skolforskning når inte fram" där åsikter framfördes att forskning bedrivs för sin egen skull och att resultaten sällan når ut till lärare (Hallstedt, 1998). Samma tidskrift har 2007 en artikel som heter "Kan lärare och forskare gå varandra till mötes?" där det konstateras att avståndet fortfarande är stort mellan lärare och forskare och att det borde finnas fler broar dem emellan (Wermeling, 2007). Även för staten är det ett angeläget område. Inte minst visar regeringens satsning på kompetensutveckling av lärare genom Lärarlyftet på områdets aktualitet (Utbildningsdepartementet, 2007). Myndigheten för skolutveckling (2007b) har på uppdrag från regeringen gjort sin årliga bedömning av vilka områden som bör komma i fråga för nationellt utvecklingsstöd. Myndigheten föreslår bland annat stöd till kunskaps- och forskningsspridning samt kompetensutveckling av pedagoger. Problemområdet är dessutom relevant och aktuellt för lärare. Det kan skönjas genom att en av lärarna i undersökningen valde att bara skriva "Viktigt!" på den avslutande öppna frågan.

1.1 Bakgrund

Studien ska ses med lärarnas yrkesetik som bakgrund. Några av de yrkesetiska principerna rör arbetets problemområde och i dessa anges att lärarnas arbete ska utgå från en vetenskaplig kunskapsbas och att lärarna, genom att följa aktuell forskning inom sitt yrkesområde, vidareutvecklar det pedagogiska arbetet (Läraryrket & Lärarnas Riksförbund, 2001). Även den gällande läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet Lpo 94 är del i bakgrunden. Där anges att en av förutsättningarna för att skolan utvecklas kvalitativt är lärarnas professionella ansvar och att det kräver att nya metoder prövas och utvärderas. Rektorn har också ett ansvar för att lärarna får den kompetensutveckling de behöver för sin yrkesutövning (Utbildningsdepartementet, 1994).

1.2 Syfte och problemprecisering

Syftet med denna studie är att undersöka vilket förhållande lärare i årskurs F-5 i kommunala grundskolan har till aktuell praktisk pedagogisk forskning inom sitt yrkesområde. Utifrån syftet har följande problemprecisering utkristalliserats.

- På vilket sätt, i vilken omfattning och av vilka anledningar tar lärare del av aktuell forskning inom sitt yrkesområde?
- Vilka möjligheter och hinder ser lärare för att de ska kunna ta del av aktuell forskning inom sitt yrkesområde?
- Vilka möjligheter ser lärare att det finns för att underlätta för dem att ta del av aktuell forskning?
- Leder de nya kunskaperna från forskningen till utveckling och förändring av undervisningen?

Det har gjorts tidigare undersökningar inom problemområdet, men de är alla gjorda före regeringens satsning på Lärarlyftet. I denna studie ses Lärarlyftet som en möjlighet till kompetensutveckling för lärare och därmed en möjlighet att ta del av aktuell forskning. Detta innebär att resultaten från arbetet kompletterar tidigare undersökningar.

1.3 Avgränsningar och definitioner

Genomgående i denna uppsats benämns vi som skrivit denna för skribenter. I denna studie har endast lärares perspektiv beaktats och i fokus står hur lärare förhåller sig till praktisk pedagogisk forskning inom sitt yrkesområde. Forskning som begrepp spänner över ett stort område, används i många sammanhang och har olika betydelser. Därför är det av vikt att inledningsvis förklara vad skribenterna avser med begreppet forskning i denna studie. Genomgående i arbetet avses skolforskning, det vill säga praktisk pedagogisk vetenskaplig forskning inom skolans område. Robertson Hörberg (1997) använder begreppet forskning på ett liknande sätt och menar att det är ”liktydigt med forskningsbaserad kunskap, dvs sådan kunskap som är ett resultat av ett vetenskapligt forskningsarbete enligt vissa vetenskapliga kriterier” (Robertson Hörberg, 1997:53). Studien utgår från lärare och deras förhållande till forskning. Lärares kunskaper från denna forskning bidrar i sin tur till elevers lärande och kunskapsutveckling vilket motiverar att lärare tar del av forskning. Med begreppet yrkesområde avses det område där respektive lärare är verksam och aktivt undervisar.

Begreppen kompetensutveckling och fortbildning ska uppfattas som liktydiga. Anledningen till att båda begreppen används är att olika källor använder olika begrepp och genomgående i arbetet behålls ursprungskällans begrepp. I den empiriska delen är det informanterna själva som har fått tolka begrepp och frågeställningar och vad var och en har lagt för innebörd i dessa är inte klarlagt vilket kan försvåra tolkningen av resultaten.

2 Forskningsbakgrund

Forskningsbakgrunden inleds med en beskrivning av den teoretiska utgångspunkten. Därefter följer ett avsnitt med bakgrunden till lärares yrkesetiska principer, hur dessa kan användas och vilken roll de kan spela. Avsnitten som sedan följer är valda för att belysa några perspektiv som kan påverka lärarnas förhållningssätt till problemområdet och tjänar som kunskapsbakgrund till undersökningen. Slutligen redovisas resultat från tidigare undersökningar som har beröring med problemområdet.

2.1 Teoretisk utgångspunkt

Arbetet har sin teoretiska utgångspunkt i den amerikanske filosofen och pedagogen John Deweys progressiva pedagogik. John Dewey levde mellan åren 1859 till 1952 och ägnade större delen av sitt liv åt att fördjupa sig i frågor relaterade till utbildning och lärande. Enligt Hartmans tolkning (2005) värderas kunskap inom den progressiva pedagogiken på flera olika sätt. Det pragmatiska synsättet kan förklaras med att kunskap i sig inte har något egenvärde, utan det är användbarheten och nyttan som ger den ett värde. Ett annat sätt att värdera är att kunskap inte är något beständigt och givet en gång för alla, utan något som hela tiden förändras och utvecklas. Praktisk kunskap har samma värde som teoretisk kunskap och att all kunskap behövs i samhället. Ytterligare ett sätt att värdera är att det finns en tilltro till vetenskapens möjligheter att skaffa fram ny kunskap som ger möjligheter att lösa eventuella problem (Hartman, 2005). Deweys tankar om utbildning och lärande är fortfarande aktuella och ett nytt intresse för honom har väckts i dagens pedagogiska debatter där lärande och utveckling är i fokus. En förklaring till detta kan vara Deweys tankar om att skolans utbildningsfrågor är viktiga för en gynnsam utveckling dels för den enskilde individen, dels för samhällets utveckling. För att samhället ska utvecklas måste varje individ ges möjlighet till utbildning (Hartman, 2003).

2.2 Lärares yrkesetiska principer

För att ge ytterligare förståelse för bakgrunden till denna studie beskrivs i avsnittet kortfattat bakgrunden till lärarnas yrkesetiska principer, de principer som rör studiens problemområde, syftet med dem och vilken roll de kan spela.

Lärarnas yrkesetiska principer antogs av Lärarförbundet och Lärarnas riksförbund under hösten 2001. Antagandet hade föregåtts av en lång process där de båda förbunden från början samarbetade eftersom yrkesetiken sågs som en gemensam professionell angelägenhet (Lärarförbundet & Lärarnas Riksförbund, 2001).

De aktuella punkterna för problemområdet inordnas under rubriken *Läraryrket och den professionella yrkesutövningen* i detta dokument:

Lärare arbetar utifrån en vetenskaplig kunskapsbas kring lärande och vidareutvecklar det pedagogiska arbetet enligt aktuell forskning och beprövade pedagogiska erfarenheter. Lärare tar därför ansvar för att utveckla sin kompetens både när det gäller yrkets utveckling och innehållet i undervisningen.

Lärare förbinder sig att i sin yrkesutövning att

...

- bedriva och utveckla sitt arbete utifrån såväl vetenskap som beprövad pedagogisk erfarenhet
- ta ansvar för att utveckla sin kompetens för att kunna bedriva god undervisning och följa den yrkesmässiga och vetenskapliga utvecklingen inom sitt yrkesområde

(Lärarförbundet & Lärarnas Riksförbund, 2001).

Lärarförbundet (2004a) beskriver läraryrket som ett av samhällets viktigaste och att yrkesetiska principer och arbetet kring dessa skapar garantier för kvalitet i yrkesutövningen och att det i sin tur gör att samhällets förtroende för lärarkåren stärks. Även Colnerud & Granström (2002) anser att de yrkesetiska principerna har stor betydelse för kvalitetsutvecklingen i lärares yrkesutövande och deras kompetensutveckling. Fjellström (2006) anser att en anledning till att utarbeta yrkesetiska principer är att de ska leda till att lärare arbetar mer professionellt vilket gynnar eleverna. Att lärare arbetar professionellt beskriver han som att lärare är avsevärt skickligare i sin yrkesutövning än vad amatörer är.

De yrkesetiska principerna ska ses som en beskrivning av önskvärda karaktärsdrag, värderingar och normer skriver Fjellström (2006). Vidare menar han att de ska vara tydliga

utgångspunkter för lärare när de möter problematiska situationer och fungera som inspiration till att hela tiden bli en bättre lärare. Colnerud & Granström (2002) anser att de yrkesetiska principerna främst är ett rättesnöre för lärares handlande gentemot elever, men även gentemot kollegor. Ifall omdömet brister hos en lärare menar författarna att principerna ger stöd för kollegerna i deras agerande gentemot läraren vars omdöme brast.

2.3 Det vidgade läraruppdraget

I detta avsnitt beskrivs hur läraryrket har förändrats och vad som krävs av den enskilde professionelle läraren.

Med den senaste läroplanen för grundskolan från 1994 följer ett uppdrag från staten som ställer ett större krav på lärare menar Carlgren & Marton (2002). Ett exempel på detta är att skolan idag har en målstyrd läroplan där lärarnas uppgift är att organisera och driva undervisningen på ett sätt så att eleverna uppnår målen. Ett annat exempel är att lärararbetet även omfattar att utforma en god lärandemiljö så att resultatet blir att läroplanens mål kan uppfyllas. Lärare har med nuvarande läroplan en stor frihet att utforma den pedagogiska undervisningen för att uppnå målen. Detta förutsätter en professionell kunskapsbas och gemensamma referensramar och här har lärarna lämnats utan hjälp från sin uppdragsgivare, det vill säga staten. Författarna menar att vid problem har läraren löst det på egen hand eller vänt sig till lärarkollegor. Läraren har inte vänt sig till någon utanför den egna verksamheten, vare sig uppåt till beslutsfattare eller utåt för experthjälp. Detta tyder på att det finns ett uppenbart behov av en förbättrad samverkan mellan yrkespraktiken och den forskning och kunskapsutveckling som finns inom området (Carlgren & Marton, 2002). Att läraruppdraget har förändrats och utvidgats poängterar även Nilsson (2006) som tillägger att lärares uppdrag även omfattar att använda vetenskaplig kunskap i undervisningen och att kontinuerligt vara delaktig i skolutvecklingen. Författaren menar att skolutvecklingen är en viktig del av kvalitetsutvecklingen för verksamheten i skolan och här betonas betydelsen av att lärare har ett vetenskapligt förhållningssätt och kan integrera teori och praktik. Vad som menas med att kunskap är vetenskapligt grundat är inte tydligt definierat i utbildningspolitiska dokument, vilket öppnar för olika tolkningar. Vetenskaplig kunskap kan användas och utvecklas från de kunskaper läraren själv har som individ. Ett ytterligare steg för att lärare bättre ska kunna använda vetenskapliga kunskaper är i samverkan med forskare (Nilsson, 2006). Alexandersson (2006) menar dock att utbytet av kunskaper mellan skola och forskare försvåras eftersom den vetenskapliga synen skiljer på kunskaper baserade på erfarenhet och

kunskaper baserade på forskning. ”Kunskaper om skolan grundade på forskning har tolkningsföreträde framför den yrkeskunskap som vuxit fram ur skolan” (Alexandersson 2006:358).

2.4 Varför forskning?

Detta avsnitt är indelat i tre områden och ger en beskrivning av forskningens betydelse för utveckling av samhälle, läraryrket och skola.

2.4.1 Forskning som grund för samhällsutveckling

Nilsson (2006) refererar till författaren Longworth (1996) som förutspår en global samhällsutveckling vilket kräver att samhället och dess medborgare satsar på ett livslångt lärande. Lärandet inleds i skolan och fortsätter sedan genom hela yrkeslivet (Nilsson, 2006). Att hela livet är en läroprocess och att det livslånga lärandet är något som står i fokus i dagens samhälle betonar även författarna Abrahamsson, Abrahamsson och Johansson (2006) som menar att utbildning och lärande genomsyrar samhälle, arbetsliv och vardag. Författarna påpekar att det finns ett behov av forskning inom lärande och utbildning. Den allmänna skolgången är 12 år och det beräknas att hälften av en årskull har påbörjat högskolestudier vid 25-årsåldern. Dessutom deltar över hälften av Sveriges befolkning regelbundet i någon form av utbildning som till exempel vuxenstudier och andra studieprojekt (Abrahamsson, Abrahamsson & Johansson, 2006).

2.4.2 Forskning som grund för lärares yrkesutveckling

Förändringen till en mål- och resultatstyrd läroplan, som beskrivits tidigare, och krav på professionella lärare har gjort att diskussioner om lärares yrkesutveckling har hamnat i centrum. Tidigare, innan reformförändringarna på 1990-talet, kunde lärare bedriva undervisning mer eller mindre utan att ta del av forskning, idag är detta betydligt svårare. En förutsättning för läraruppdraget är en synlig och dokumenterad kunskapsbas inom läraryrket vilket kräver en satsning på vetenskaplig forskning inom utbildningsområdet. Här finns ett forskningsbehov om kunskap som lärare kan nyttja för att tolka, utveckla och förändra sin dagliga verksamhet. Lärare har således fått uppgifter i sin yrkesroll som kräver forskning för att kunna realiseras (Carlgren, 2006). Ett annat sätt att gå tillväga för utveckling av undervisningen är att knyta en vetenskaplig grund till verksamheten och att lärare reflekterar och utgår från ett problem i den vardagliga praktiken. I ett utvecklingsprojekt där lärare och forskare samarbetade i klassrummet var lärarnas praktik utgångspunkt. Tillsammans

reflekterade de över situationer och händelser i praktiken vilket i sin tur ledde till att undervisningen utvecklades och förändrades (Rönnerman, 1998).

Lärare måste utveckla en professionalism och utvecklas för att undervisa i dagens ständiga föränderliga kunskapssamhälle. Undervisningen måste då utgå från forskning och erfarenheter, där lärare hela tiden själv håller sig uppdaterade. Det är lärares egen skyldighet att utveckla lärande om undervisning, dock inte på egen hand, utan tillsammans med kollegor i exempelvis lärarlaget (Hargreaves 2004). Alexandersson (1994) menar att skolan som arbetsplats är en lärande organisation där varje lärare med självinsikt borde inse att det alltid behövs ny kunskap och nya erfarenheter för att kunna utveckla undervisningen och för att själv utvecklas i yrket. Det är inte bara hur undervisningen sker som är av vikt utan vad undervisningen ska handla om. Dessutom om lärare i dialog med kollegor reflekterar och samtalar om den egna undervisningen får de tillfälle att ifrågasätta varför de undervisar som de gör. Lindö (1996) påpekar att det inte är säkert att studiedagar och annan kompetensutveckling leder till att lärare utvecklar sin undervisning utan hävdar vikten av att lärare i sin vardag får tid och utrymme att reflektera och utbyta erfarenheter. Här finns ett uppenbart problem som flera författare, bland annat Carlgren & Marton (2006) och Colnerud & Granström (2002), lyfter fram nämligen att lärare saknar kompetens kring ett gemensamt yrkesspråk och att det är anledningen till att samtal kring vardagsarbetet uteblir.

Det är lärares ansvar att göra det möjligt för elever att kunna uppnå de mål som finns angivna i styrdokumentet. Därför är det viktigt för lärare att ha en yrkeskompetens och kunna motivera och försvara de val och prioriteringar som är gjorda i undervisningen (Bergem, 2000). Forskning kan bidra med att skapa nya tankar kring något det inte tidigare fanns så mycket kunskap om. Den kan till exempel bidra med förklaringar till hur barn tänker i matematik. Den forskningsbaserade kunskapen kan också bekräfta att undervisningen lärare bedriver är bra. Forskning kan även bidra till ett gemensamt yrkesspråk för lärare som hjälper dem att formulera sina problem och möjligheter vilket sedan kan leda till förändring av undervisningen (Hultman 2001). Holmqvist (2006) anser att med den målstyrda skolan borde vägen till kunskap, det vill säga insikt om vad som krävs för att lära, vara det som främst lyfts fram i en läroplan. Författaren uttrycker sig på följande sätt angående professionella lärare:

För en lärare borde lärande vara det som genomsyrar allt som läraren arbetar med i skolan. Det är inom detta område som läraren har en unik kompetens, en

kompetens som gör det omöjligt att ersätta en lärare med en annan person utan de kvalifikationer som följer med yrkestiteln.

(Holmqvist 2006: 11).

2.4.3 Forskning som grund för skolutveckling

Det krav som finns för att professionella lärare ska ta ansvar för skolutvecklingen samt att undervisningen i skolan ska vara vetenskapligt knuten gör att det uppstår ett behov för lärare att ta del av forskning för att ges möjlighet att utveckla verksamheten i skolan. För att skolutvecklingen ska förverkligas behöver även forskningen knyta kontakt med skolor och utveckla ett samarbete. Ett sätt för att nå ett positivt resultat är att utgå från ett problem som finns i lärares vardag och härifrån genom erfarenhet och reflektioner kunna genomföra ett förändringsarbete. Det är i en sådan förändringsprocess som det ingår att ta del av aktuell forskning inom området. Det är här lärare och forskare möts för skolans utveckling och det är i detta sammanhang som både lärare och forskare kan utbyta kunskaper av varandra (Rönnerman, 1998). Även Holmqvist (2006) betonar vikten av att praktik och teori knyts närmare varandra i skolans värld. I projektet *Lärandets pedagogik* samarbetade lärare och forskare utifrån ett teoretiskt perspektiv på lärande. I projektet användes "learning study" för att lära om elevers lärande. "Learning study" är en modell för utvecklingsarbete direkt i klassrummet. För att lärare ska kunna genomföra en "learning study" krävs goda kunskaper i respektive ämne, didaktik samt i det vetenskapliga perspektivet på lärande (Holmqvist, 2006).

Det är rektorn i egenskap av skolans ledare som har i uppgift är att hitta former för att kreativt utveckla skolan. För att skolan ska styras mot en utveckling i positiv riktning är det viktigt att rektorn är den pedagogiska ledaren som leder lärandet på skolan. Detta kräver i sin tur en ledare som intresserar sig, tar del och lär sig av forskning. Problemen är ofta att rektorn i huvudsak leder skolans administration och risken blir då en skola utan styrning och utveckling. (Egerbladh & Tiller, 1998). Robertson Hörberg (1997) beskriver att de flesta lärare ser rektorn som någon de kan samtala med och få stöd hos. De ser inte rektorn som den pedagogiska ledaren och inspiratören. Hultman (2001) har liknande tankar och beskriver det som att ledningens roll är att hjälpa till att hantera problem som dyker upp och att den inte har några direkta kopplingar till undervisningen. Maltén (2000) poängterar dock vikten av en rektor som driver på skolans utveckling och gör tydligt vilka förväntningar som finns på professionella lärare. Författaren menar att det är viktigt att rektorn erbjuder lärare möjligheter till handlingsfrihet i undervisningen.

2.5 Lärares relation till forskning

Efter att ha redovisat hur forskning ligger till grund för utveckling i samhälle, skola samt lärares yrkesroll är det i sammanhanget intressant att belysa hur lärare tänker kring forskning. I avsnittet beskrivs olika tankesätt kring hur teori och praktik kan relateras. Vidare beskrivs lärares tankar och inställning till forskning.

Det finns olika tankesätt gällande hur teori är relaterad till praktik och hur praktik är relaterad till teori beskriver Claesson (2002). En del forskare och politiker har uppfattningen att teori är något som ska tillämpas i praktiken och menar att det är möjligt att förverkliga och omsätta en teori i praktiken. Exempelvis med den nya läroplanen så är det lärares uppgift att omsätta och tillämpa de teorier som ligger till grund och förändra sin undervisning därefter. Men tänkvärt är att när undervisningen enligt läraren fungerar på ett bra sätt är det inte lätt att få denne att ändra sig och prova nya idéer i sitt arbetssätt. Ett annat tankesätt är att det är lärare som skapar teorier av sin egna praktik. Lärare reflekterar över undervisningen, oftast tillsammans med kollegor, och tillsammans med forskare lyfts teorier fram som lärare själva skapat i sin undervisning. Ett tredje tankesätt är att låta teori och praktik samverka och det är i den specifika undervisningssituationen som det visar sig hur teorin förhåller sig till praktiken. Eftersom lärares undervisning påverkas från många olika håll och på så sätt blandar sig med övrig kunskap är det svårt att direkt kunna avgöra vilken teori och forskning som ligger till grund (Claesson, 2002). Av samma uppfattning är Hultman (2001) som refererar till resultat från undersökningar gjorda av Weiss 1980 där det framkommer att forskning används, men att den är svår att urskilja från övrig kunskap. Weiss behandlar även och beskriver fem dimensioner som är utmärkande för om forskning används. Dessa fem dimensioner är: forskningens relevans för användandet, hur forskningen stämmer överens med praktikerns tidigare erfarenheter och kunskaper, forskningens kvalitet och förlitlighet, vägledning för att kunna använda forskningen samt att forskningen ska utmana redan befintlig verksamhet (Hultman 2001).

Det är viktigt att lärare har kunskaper och kan utgå från elevers perspektiv och ser vilka behov som finns. Finns denna kompetens hos lärare kan elevers föreställningar och förväntningar på undervisningen ställas mot lärares egna. Det är först när denna förmåga utvecklas, vilket förutsätter ett intresse och en öppen attityd hos lärare, som det är möjligt att tänka på ett nytt sätt och därmed också utvecklas (Alexandersson, 1994). Vidare konstaterar författaren att det

är när lärare upplever problem i undervisningen som det ges möjlighet för utveckling och refererar till Sträng-Haraldssons tankar från 1992. Alexandersson (1994) menar vidare att om lärare utifrån egna intressen upplever ett behov av förändring så kan också förändring lättare komma till stånd. Resultatet kan då bli att lärare tar ett eget ansvar för sin utveckling även om det ytterst är skolledningens ansvar att skapa förutsättning så detta är möjligt (Alexandersson, 1994). Att lärare använder aktuell kunskap när de upplever att det finns ett behov konstaterar även Robertson Hörberg (1997) i vars studie det framkommer ytterligare kriterier för att lärare ska använda sig av ny forskning. Dessa kriterier är bland annat att forskningen de möter ska vara sann, vara praktisk användbar i undervisningen och att den ska vara relevant för arbetet.

Liberg (2006) argumenterar, liksom flertalet andra författare, för forskning som har den praktiska pedagogiska verksamheten som utgångspunkt. Det blir då de verksamma lärarna som är aktivt delaktiga i forskningen och därmed ges de också möjligheten till inflytande över sin egen kunskapsbildning. Goodson (2005) har dock en annan uppfattning när det gäller att utveckla samarbetsformen mellan lärare och forskare och hävdar att det inte enbart går att inrikta sig på lärares praktiska arbete i klassrummet. Ett argument för denna uppfattning är att undervisningen är mer än bara ett praktiskt agerande från lärares sida. Undervisningen är personlig och har till stor del med lärares livsinställning att göra. Ett andra argument är att det fortlöpande kommer nya statliga direktiv om hur skolan ska utformas vilket sätter begränsningar för lärares möjligheter att i klassrummet utforma undervisningen. Om lärare enbart följer dessa direktiv i sin undervisning leder samverkan med forskningen till en inriktning som i förväg har bestämts politiskt (Goodson, 2005).

2.6 Lärares inställning till förändringar

I avsnittet som följer beskrivs kort tidigare studier om lärares förhållningssätt vad gäller förändringsbenägenhet av den egna undervisningen.

Det är många forskare under årens lopp som gjort studier angående lärares undervisningsformer och arbetssätt vilket Egerbladh och Tiller (1998) konstaterar och bland annat nämner Cuban från 1990, Tyack och Tobin från 1994 samt Ekholm från 1995. Dessa studier visar samtliga att trots att skolreformer genomförts med jämna mellanrum så förändras inte lärares undervisningssätt nämnvärt. Egerbladh och Tiller redovisar vidare med stöd av undersökningar gjorda av Ekholm 1992 att studier gjorda 1969, 1979 och 1991 visade att trots att lärarna haft kompetensutveckling angående olika arbetssätt i över 22 år, totalt 110 dagar, så visade

resultaten att lärarna inte ändrade sitt arbetssätt. Vidare menar Egerbladh och Tiller och anknyter till människans vana och levnadssätt följande; ”Det är faktiskt en rimlig spekulation att det är lika svårt för flertalet lärare att ändra arbetssättens strukturer som det är att sluta röka eller att sköta en livshotande diabetes enligt givna ´mål och anvisningar´ ”. (Egerbladh & Tiller 1998:34)

Många lärare uppfattar att de ständigt påtvingas att följa nya skolreformer vilket ställer kravet på en pedagogisk förändring. Här spelar lärares personliga engagemang och inställning en avgörande roll ifall förändringar kommer till stånd. För att uppnå en positiv skolutveckling har även beslutsfattare inom skolan börjat inse att förändringar fungerar bäst när lärares personliga engagemang är utgångspunkten (Goodson, 2005).

2.7 Kompetensutveckling

I tidigare avsnitt presenteras hur lärarrollen förändrats och med den ett behov av en förbättrad samverkan mellan läraryrket och den forskning och kunskapsutveckling som finns inom området. Vidare följer den förändrade samhällssynen om ett livslångt lärande. I följande avsnitt beskrivs detta lärandebegrepp som kompetensutveckling.

Det är kommunen, i egenskap av arbetsgivare, som har huvudansvaret för lärares kompetensutveckling. Med den nya läroplanen betonas ett lokalt ansvar där en kompetensutveckling ska prioriteras vilket utvecklar goda resultat i undervisning (Rönnerman, 1998). I läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet Lpo 94 anges följande;

Den dagliga pedagogiska ledningen av skolan och lärarnas professionella ansvar är förutsättningar för att skolan utvecklas kvalitativt. Detta kräver att undervisningsmålen ständigt prövas, resultaten följs upp och utvärderas och att nya metoder prövas och utvecklas.

(Utbildningsdepartementet, 1994:7)

Rektorn har ansvaret för skolans resultat och har därvid, inom givna ramar, ett särskilt ansvar för att;

- personalen får den kompetensutveckling som krävs för att de professionellt skall kunna utföra sina uppgifter,

(Utbildningsdepartementet, 1994:17)

I läraruppdraget ingår att utveckla den kompetens som krävs för att följa med i de förändringar som sker i samhälle och skola. I en avhandling av Nilsson (2006) framkommer betydelsen av att kompetensutvecklingen planeras individuellt för att bli meningsfull, men att utgångspunkten är individens behov tillsammans med verksamhetens behov som ska utgöra grunden. Detta synsätt är i enlighet med tänkandet om ett livslångt lärande i arbetslivet. Även Rönnerman (1998) hävdar att det är viktigt att lärare ser sig själva som en del i ett större sammanhang. Det är inte bara lärare som ska utvecklas individuellt utan de bör samarbeta för att hela skolan ska utvecklas. Samtidigt som kraven på ett livslångt lärande har ställts på lärare så påpekar Nilsson (2006) att den offentliga sektorn har drabbats av ekonomiska neddragningar, vilket i sin tur påverkat lärares möjligheter till kompetensutveckling. Detta bekräftas i Lärarförbundets (2004b) rapport där drygt en tredjedel av lärarna anger att de inte får någon tid alls till kompetensutveckling.

2.8 Lärares arbetssituation

I avsnittet beskrivs hur lärare uppfattar sin arbetssituation, vad det är som ger dem tillfredsställelse, vad som gör dem frustrerade och ger dem negativa känslor. Lärares arbetssituation kan både erbjuda möjligheter och skapa hinder för dem när de gäller att ta del av forskning.

Lärares arbetssituation formas mellan två poler enligt Lindqvist (2004), dels vad som ska uppnås, dels förutsättningar. Ofta kolliderar dessa, till exempel när uppnåendemålet är att alla elever ska kunna förstå något och förutsättningarna innebär bland annat att lokalerna inte är ändamålsenliga, klassens elevantal är för stort, tiden är för knapp och lärarresurser saknas. Det gäller för lärare att balansera dessa poler och det kan ge upphov till stressade lärare som inte känner att de räcker till menar Lindqvist (2004). Vidare menar författaren att tempot i skolan skruvats upp under de senaste åren och att gränsen mellan arbete och fritid har blivit otydligare vilket gör att många lärare upplever att de är pressade av sin arbetssituation. Hultman (2001) framför liknande tankar kring lärares stressade arbetssituation, men framhåller att det är långt ifrån alla lärare som upplever att de är stressade. Han menar att det till stor del beror på lärares personligheter och hur de uppfattar olika situationer.

Hultman (2001) beskriver hur lärares arbete ändrats och att andra arbetsuppgifter än undervisning kräver lärares uppmärksamhet. Det har genom olika typer av reformer och avtal tillkommit administration för lärare som inte var deras uppgift på samma sätt tidigare.

Arbetslaget med dess möten och olika projekt som lärare deltar i kräver tid och flera lärare upplever tillvaron som väldigt inrutad menar Hultman (2001). Bergem (2004) anser att styrdokumentet med sina övergripande mål där lärare förväntas bryta ner dem i konkreta delar för att kunna använda dem i undervisningssyfte kräver stor kraft och prioritering av lärare och att det är den enskilda lärarens ansvar att alla når målen. Rönnerman (1998) menar att det då blir extra viktigt med samarbete mellan kollegorna för att dela detta ansvar och arbetet med att konkretisera målen. Kommunernas ekonomi har också en stor påverkan anser Hultman (2001), framförallt har det inneburit färre vuxna i skolan vilket gjort att de som finns kvar får mindre tid till sina olika arbetsuppgifter. Lärarförbundet (2004b) framför liknande tankar om att kommunerna har sparat in på stödfunktionerna i skolan vilket inneburit att lärare får ägna mer tid än tidigare åt ickepedagogiska uppgifter.

Lärares roll har också förändrats till att vara handledare i stället för föreläsare. Som handledare går läraren runt bland eleverna och hjälper, förklarar och visar vilket gör att varje elev kräver en större enskild insats av läraren. Det är många olika planerade och oplanerade moment som lärare hela tiden måste ta hänsyn till och förhålla sig till. Flera lärare känner att de sällan hinner med alla eleverna och att de inte blir färdiga (Hultman 2001). Också Robertson Hörberg (1997) framför liknande åsikter om att hinna med, och poängterar att varken lärare hinner med det som de hade planerat, eller elever hinner med det de borde. Det kan gälla under en lektion, en skoldag, en vecka, en termin eller mer. Denna känsla av att inte hinna med ger lärare dåligt samvete och en känsla av att inte räcka till menar författaren. Att lärare har en stressig arbetssituation påpekar även Lärarförbundet (2004b). De menar att lärare får ägna mycket tid åt "här-och-nu-uppgifter" som måste lösas omgående. Detta gör att det inte ges tid för eftertanke, samtal med kollegor med mera vilket orsakar stress hos många lärare. När lärarna i Lärarförbundets undersökning (2004b) fick uppskatta hur stor andel av sin arbetstid som de lade på 13 olika arbetsuppgifter hamnade undervisning och pedagogiskt arbete i topp. Utvecklingsarbete och forskning hamnade näst sist i listan.

2.9 Informationskanaler

I avsnittet redovisas några informationskanaler som finns att tillgå för lärare när de tar del av aktuell forskning. Avsikten med avsnittet är inte att ge en heltäckande bild utan ska ses som en provkarta på vad som kan förekomma.

Lärares informationskanaler till forskningen är inte många konstaterar Hultman (2001) i sin undersökning. Han räknar upp fem olika kanaler där den viktigaste är kollegorna. Tidskriften *Pedagogiska Magasinet*, fortbildning, studiedagar och projekt är de andra. *Pedagogiska Magasinet* är en tidskrift, utgiven av Lärarförbundet som i artikelform belyser undervisning från olika synvinklar. Fortbildning och studiedagar kan innebära flera saker såsom föreläsningar, seminarier och litteraturläsning. Hultmans undersökning visar dessutom att det på vissa skolor finns personalbibliotek där aktuell forskningslitteratur köps in. Robertson Hörberg (1997) skriver att avhandlingar, rapporter och paper är informationskanaler för lärare, liksom olika tidningsartiklar i både forskningstidskrifter och fackliga tidningar. Även Skolverket (2002) pekar ut informationskanaler såsom avhandlingar, forskningsrapporter, skolverksrapporter, facktidningar, andra tidskrifter, seminarier med forskare eller symposier/konferenser med forskare, som till stor del överensstämmer med vad Robertson Hörberg (1997) och Hultman (2001) redovisar.

Det finns också några fler kanaler som inte är lika direkta och personliga. Rönnerman (2001) ger exempel på PEEL-PLAN, forskningscirkel, aktionsforskning, erfarenhetslärande, skolverkets forskningssymposium och forskningsverkstaden. PEEL-PLAN är ett projekt där skolutveckling och lärares kompetensutveckling står i fokus när lärare regelbundet träffas för att diskutera hur undervisningen kan förbättras. I vissa PEEL-PLAN-projekt är även forskare inblandade. Forskningscirkel är en form av studiecirkel där lärare träffas för att söka kunskap kring ett gemensamt problemområde. Olika forskare bjuds in för att ge sin syn på problemområdet. I regionen kring högskolan Dalarna är det vanligt med forskningscirkel. Aktionsforskning är en process där lärares egen praktik står i fokus för ett systematiskt kunskapssökande, i vissa fall tillsammans med forskare. Erfarenhetslärande kan ses som en variant av aktionsforskning som inte är lika situationsbunden. Skolverkets forskningssymposium genomfördes i samarbete mellan skolverket och högskolor på olika orter i syfte att främja mötet mellan lärare och forskare. Forskningsverkstad är en mötesplats för lärare och forskare, bland annat i form av seminarier och diskussioner, där arbetet kretsar kring ett gemensamt problemområde. Efter Skolverkets forskningssymposium vid högskolan Dalarna bildades en forskningsverkstad där lärare och forskare träffades i olika grupper för att utarbeta hur ett närmande och samarbete skulle kunna ske. Alla var överens om att ett ökat utbyte måste ske. Forskningsverkstaden var formellt aktiv en kort tid, men har givet upphov till nya projekt och framförallt inspirerat deltagarna att arbeta vidare. Flera lärare som deltog har påbörjat olika studier (Rönnerman, 2001).

Det finns informationskanaler visar Vetenskap & Allmänhet (2004a) som mer är olika former av mötesplatser där lärare och forskare kan mötas. Nationellt resurscentrum för biologi och bioteknik är ett exempel liksom Forskningsnätet i Simrishamn, Vetenskapens Hus i Stockholm och Unga Spekulerar – Teknisk Framsyn. Nationellt resurscentrum för biologi och bioteknik håller kurser, har en hemsida på Internet och tillhandahåller trycksaker där forskning presenteras samt visar och ger idéer om hur forskning kan användas i skolan. Forskningsnätet i Simrishamn har bland annat till uppgift att skapa direktkontakt och förståelse mellan forskare och lärare och elever på gymnasiet. Vetenskapens Hus i Stockholm håller föredrag med koppling till aktuell forskning. Skolor kan komma dit och se på demonstrationer och själv få experimentera. Unga Spekulerar – Teknisk Framsyn har skapat olika mötesplatser där ungdomar, lärare och forskare kan ta del av utställningar, föredrag och debatter (Vetenskap & Allmänhet 2004a).

Även Skolverket redovisar informationskanaler som både är mötesplatser mellan forskare och lärare och mer individuella informationskanaler. Av naturliga skäl är Skolverkets forskningsprogram en av kanalerna, men det nämns även forskarskolor, lärardoktorander och kunskapsöversikter. Skolverkets forskningsprogram innebär bland annat att skolverket ger stöd till forskarmiljöer och att det anordnas olika aktiviteter för att forskning och skola ska närma sig varandra. Forskarskolor med anknytning till lärarutbildning har som mål att utveckla och bredda forskarutbildningen och forskningen med anknytning till lärarutbildning och pedagogisk yrkesverksamhet. Lärardoktorander är lärare som både deltar i forskarutbildning och har kvar en del av sitt ordinarie arbete i skolan. Kunskapsöversikter är skrivna med tanke på att presentera forskning på ett lättläst sätt med användare, inte forskare, som målgrupp (Skolverket, 2002).

2.10 Tidigare undersökningar

I avsnittet beskrivs vad tidigare undersökningar har kommit fram till gällande de olika frågeställningarna i studiens problemprecisering.

Enligt Robertson Hörberg (2007) har det inte gjorts många undersökningar där lärares forskningsanvändning står i fokus. Det har dock gjorts några tidigare undersökningar som har beröring med denna studies problemområde. Robertson Hörberg (1997) har i sin avhandling genomfört 33 intervjuer med elva lärare och även genomfört en enkätundersökning med 127

lärare i kommunala grundskolor. Hultman (2001) har i sin studie observerat och genomfört intervjuer med tre rektorer och 21 lärare i tre skolor i tre olika kommuner, där både förskollärare och grundskollärare deltog. Skolverket (2002) har i sin undersökning genomfört en enkätundersökning med 3600 lärare vid nio olika skolformer från förskola till komvux där lärarna svarat på frågor som gäller hur de har tagit del av forskning under två år, 2000 och 2001. Organisationen Vetenskap & Allmänhet (2004b) har i sin undersökning genomfört 701 telefonintervjuer med lärare i gymnasieskolor, grundskolor och förskolor, skolledare samt lärarutbildningsstudenter.

2.10.1 Hur lärare tar del av forskning

Avsnittet redovisar resultat från tidigare undersökningar som går in under första frågan i problempreciseringen. På vilket sätt, i vilken omfattning och av vilka anledningar tar lärare del av aktuell forskning inom sitt yrkesområde?

Det vanligaste sättet som lärare anger för att ta del av forskning är kollegorna menar både Vetenskap & Allmänhet (2004b) och Hultman (2001). Vetenskap & Allmänhet (2004b) har Internet som näst populäraste sättet och det tredje sättet är att se populärvetenskapliga program på TV eller läsa populärvetenskapliga tidskrifter. På fjärde plats kommer att läsa vetenskapliga artiklar eller fråga en forskare. I skolverkets undersökning är kollegorna inte ett av svarsalternativen utan det är de fackliga tidningarna som är den vanligaste informationskanalen för lärare när de ska ta del av ny forskning. Det näst vanligaste sättet är via någon annan tidskrift eller via någon av Skolverkets rapporter. Det är ovanligt att lärare har direktkontakt med forskare, till exempel vid seminarier, konferenser och symposier. Det är inte heller vanligt att lärare läser avhandlingar och forskningsrapporter (Skolverket, 2002). Även lärarna i Robertson Hörbergs undersökning tar oftast del av forskning med hjälp av facktidningar och dagspress, men de läser även i viss mån populärvetenskapliga böcker. Det är inte heller vanligt bland dessa lärare att läsa avhandlingar. Om de tar del av forskning under arbetstid är det i form av studiedagar, kurser eller konferenser (Robertson Hörberg, 1997).

Direkta möten mellan lärare och forskare är sällsynta enligt både Hultman (2001) och Skolverket (2002). I den mån de möts är det som föreläsare och åhörare eller när forskare är författare till litteratur som lärare läser. I Skolverkets undersökning svarade 60 % av lärarna att de aldrig hade deltagit i ett seminarium med forskare. Resterande 40 % svarade att de hade deltagit vid något enstaka tillfälle. Även undersökningen gjord av Vetenskap & Allmänhet

(2004b) visar på liknande siffror där 20 % av lärarna svarade att de haft egen direktkontakt med forskare. Anledningarna till att lärarna inte haft mer egen direktkontakt med forskare är flera. Vanligaste orsaken är tidsbrist och en redan hög arbetsbelastning, men även det mentala avståndet mellan forskare och lärare är en vanlig orsak. Det mentala avståndet kan bestå i att lärare inte vet vem de kan kontakta, att det inte finns naturliga mötesplatser som lärare känner till och att forskares språk är svårt att förstå. Det finns också lärare som uppger att de inte har något intresse av forskning och förändring. Ytterligare en orsak är att det inte är vanligt att forskare är inbjudna när lärare erbjuds kompetensutveckling (Vetenskap & Allmänhet, 2004b). Lärare är inte heller själva i någon större utsträckning delaktiga i forskningsprojekt enligt Skolverkets undersökning. Dock visar den att många lärare är intresserade av att delta i forskningsprojekt för att på detta sätt få del av forskning. De vill gärna vara delaktiga i olika typer av aktionsforskning där verksamheten i deras klassrum och lärarnas frågeställningar och problem står i fokus för forskningen (Skolverket, 2002).

Lärare tar del av forskning menar Skolverket (2002). I deras undersökning svarade 88 % av lärarna att de någon gång hade tagit del av forskning under de två åren som undersökningen avsåg. I Robertson Hörbergs (1997) undersökning svarar 51 % av lärarna att de tagit del av forskning det senaste halvåret och 21 % svarar att de har tagit del av forskning för mer än ett halvår sedan. Den vanligaste anledningen till att lärare har tagit del av forskning är enligt Skolverkets undersökning lärares eget intresse och initiativ. Knappt en tredjedel anger att anledningen är utvecklingsarbete på den egna skolan och en liten andel anger att anledningen är egna studier eller att det är på rektorns initiativ (Skolverket, 2002). Robertson Hörbergs undersökning visar på motsvarande andel lärare som tar del av forskning av eget intresse medan andelen lärare som gör det på skolans initiativ är något högre. En femtedel uppger annat som anledning, men ger inga exempel på detta. (Robertson Hörberg, 1997).

2.10.2 Möjligheter och hinder för att kunna ta del av forskning

Avsnittet redovisar resultat från tidigare undersökningar som går in under andra frågan i problempreciseringen. Vilka möjligheter och hinder ser lärare för att de ska kunna ta del av aktuell forskning inom sitt yrkesområde?

Det är i många fall eleverna som är upphov till att undervisningen behöver förändras och det skapar ett naturligt behov och efterfrågan på kunskaper från forskningen menar lärarna i Robertson Hörbergs (1997) undersökning. Kompetensutveckling är ett sätt att få kunskaper

för att kunna förändra undervisningen efter elevers behov. I Skolverkets undersökning (2002) framställs just kompetensutveckling, bland annat i form av föreläsningar och seminarier, som en möjlighet till att ta del av forskning och få direktkontakt med forskare. I undersökningen gjord av Vetenskap & Allmänhet (2004b) menar lärare att de haft kontakt med forskare och tagit del av forskning när de deltagit i kompetensutveckling.

Hultman (2001) och Robertson Hörberg (1997) menar båda att lärare inte samarbetar i speciellt stor omfattning när det gäller undervisningen, läraryrket är ett enmansarbete där var och en sköter sitt. Deras undersökningar pekar också på att stress och tidspress är faktorer som försvårar för lärare att ta del av forskning. Lärare har fullt upp med att sköta det dagliga arbetet vilket innebär att ta del av ny forskning kommer längre ner på listan över vad som ska göras. Robertson Hörbergs (1997) undersökning visar att många lärare anser att de inte får tid och möjlighet att diskutera arbetssituationer med kollegor beroende bland annat på att lärares arbetsdag varierar från lärare till lärare och att de kan vara upptagna på olika sätt.

2.10.3 Underlätta att ta del av forskning

Avsnittet redovisar resultat från tidigare undersökningar som går in under tredje frågan i problempreciseringen. Vilka möjligheter ser lärare att det finns för att underlätta för dem att ta del av aktuell forskning?

I undersökningen gjord av Vetenskap & Allmänhet (2004b) fanns en fråga om vad lärarna ansåg att forskarna skulle kunna göra för att det skulle bli enklare för lärarna att ta del av forskning. Några av förslagen var:

- att forskarna skulle besöka skolorna och berätta om sin forskning
- att presentera forskning med ett enklare språk, gärna i form av sammanfattningar och hitta nya kanaler för detta såsom dagstidningar och populärvetenskapliga tidskrifter
- att använda Internet för att skicka ut nyhetsbrev och publicera forskning
- att erbjuda fler föreläsningar och seminarier
- att skapa någon sorts mentorskap mellan forskare och skola.

En tätare samverkan och utökat samarbete mellan högskolor/universitet och grundskolor skulle göra forskningen och forskarna mer lättillgängliga föreslår även lärarna i Skolverkets (2002) undersökning. Lärarna i Robertson Hörbergs (1997) undersökning har liknande tankar till exempel när det gäller fler mötesplatser där lärare och forskare kan mötas, liksom

föreläsningar med en engagerad och inspirerande föreläsare, samt att det är viktigt att forskning presenteras så att den blir lättillgänglig och lättläst för lärarna. Lärarna ser gärna att det etableras kontaktpersoner på skolor respektive högskolor och universitet som naturliga kontaktytor och informatörer. Kanske kunde högskolor och universitet ha någon typ av forum där forskning presenteras menar lärarna i Robertson Hörbergs undersökning. De föreslår också att fler exempel skulle visas där det etablerats ett positivt utbyte och samarbete mellan lärare och forskare. Lärarna anser också att de skulle vilja ha mer kunskap om vad det är för forskning som bedrivs och var. De anser att det hade varit bra om det hade funnits någon som kunde hjälpa dem att välja böcker och presentera forskning, kanske rektorn menar någon. Inte minst ser lärarna att datorn och dess sökmöjligheter hade varit till stor hjälp, men de anser att de behöver mer utbildning i att hantera sökverktyg och dator för att det ska bli effektivt (Robertson Hörberg 1997).

Vetenskap och forskning är inte konkret, passar inte in i skolans arbetssätt och behandlar inte frågor som lärare anser vara viktiga för undervisningen menar 75 % av lärarna i undersökningen gjord av Vetenskap & Allmänhet (2004b). Detsamma menar även lärarna i Hultmans (2001) och Robertson Hörbergs (1997) undersökningar. Lärare i Hultmans (2001) undersökning påstår också att forskningen ofta är för smal och riktar in sig på en företeelse, medan lärare arbetar med hela grupper av individer vilket gör att lärare då behöver ett brett register av kunskaper och metoder som inte forskningen presenterar. En ytterligare faktor för att forskningen ska anses användbar enligt lärarna i Robertson Hörbergs (1997) undersökning är att forskningen ska röra deras eget arbete i skolan, att de direkt ska se att de har nytta av den. Lärarna påpekar också att forskningen ska vara till hjälp för att lösa problem inte definiera problem, och slutligen ska kunskaperna från forskningen svara på ett upplevt behov hos lärarna.

2.10.4 Utveckling och förändring av undervisningen

Avsnittet redovisar resultat från tidigare undersökningar som går in under fjärde frågan i problempreciseringen. Leder de nya kunskaperna från forskningen till utveckling och förändring av undervisningen?

Det är viktigt att använda resultat från forskningen i undervisningen anser 80 % av lärarna i undersökningen gjord av Vetenskap & Allmänhet (2004b). Robertson Hörberg (1997) säger sig kunna urskilja tre olika sätt hur lärare använder forskning. Det första är att forskningen

kan bekräfta att lärares undervisning är riktig. Det andra är att forskningen kan ge lärare ett yrkesspråk som sätter ord på deras tankar och ger dem begrepp för att samtala med varandra om sitt arbete. Det tredje är att forskningen kan utmana tänkandet hos lärare vilket kan ge lärare en annan förståelse för sitt arbete och därmed bidra till förändring (Robertson Hörberg, 1997). Också Hultmans (2001) undersökning visar att forskning leder till eftertanke och reflektion, men det behöver inte leda till förändring av undervisningen utan resultatet blir kanske bara en förändring av lärares kunskap. Detta avspeglas i Skolverkets undersökning där drygt hälften av lärarna svarar att den forskning de tagit del av har haft ganska liten eller ingen betydelse för undervisningen. Å andra sidan svarar 40 % av lärarna att den forskning de tagit del av hade haft ganska stor eller mycket stor betydelse på undervisningen (Skolverket, 2002). Även resultaten från Robertson Hörbergs (1997) och Hultmans (2001) undersökningar visar att forskning i relativt liten omfattning ger upphov till förändrad undervisning och förändrat arbetssätt. Flera lärare i båda undersökningarna menar att en förklaring till resultaten kan vara att det är svårt att urskilja vad en förändring av undervisningen beror på eftersom kunskap från många källor, inklusive forskning, blandar sig till en helhet.

3 Kompletterande informationskanaler och förutsättningar

I forskningsbakgrunden beskrivs bland annat några informationskanaler som lärare använder för att ta till sig aktuell forskning. Det finns också ytterligare informationskanaler som inte är beskrivna i litteraturen såsom olika internetportaler, hemsidor, mötesplatser, sammanslutningar med mera. Här beskrivs några av dem. Vidare redovisas vad de fackliga avtalen innehåller för skrivningar när det gäller lärares rätt till kompetensutveckling. Slutligen beskrivs regeringens satsning på vidareutbildning av lärare, Lärarlyftet.

Olika myndigheter är informationskanaler för forskning. Vetenskapsrådet är en myndighet under Utbildnings- och kulturdepartementet som inrättades i januari 2001. Myndigheten består av fem ämnesråd/kommittéer där kommittén för utbildningsvetenskap är en. Myndigheten verkar bland annat för att finansiera och främja utveckling av grundforskning inom alla vetenskapsområden och att stödja och utveckla forskningsinformation (Vetenskapsrådet, 2007a). Webbplatsen forskning.se startades i maj 2002 och ägs och utvecklas av tio myndigheter och stiftelser som finansierar forskning. Redaktionen är placerad just på Vetenskapsrådet. Webbplatsen är en informationsplats för forskning som bland annat samlar och sorterar material om forskning och ansvarar för sökning av svensk forskning (forskning.se, 2007). Myndigheten för skolutveckling har till uppgift att stödja och inspirera

kommuner och skolor i deras utvecklingsarbete och i deras arbete för ökad kvalitet och bättre resultat. Detta görs bland annat i form av att stödja lokal kvalitetsutveckling, stödja utveckling av goda lärmiljöer, att främja kompetensutveckling av personal i skola och att sprida kunskap, erfarenhet och resultat från praktik och forskning (Myndigheten för skolutveckling, 2007a). Föreningen Vetenskap & Allmänhet, VA, grundades i januari 2002 och består av ett 50-tal medlemsorganisationer som t.ex. myndigheter, högskolor, företag, folkbildningsorganisationer och forskningsfinansiärer. Organisationen arbetar för att främja samarbetet och förståelsen mellan forskare och allmänhet där utgångspunkten är vad allmänheten vill ha reda på, inte vad forskarna själv vill förmedla (Vetenskap & Allmänhet, 2007).

Flera högskolor har gått samman i olika typer av nätverk ihop med kommunerna i högskolornas närområde för att främja kontakten mellan skola och forskning. Ett exempel är *Akademien för skolnära forskning och utveckling* där Högskolan för lärande och kommunikation (HLK), Högskolan i Halmstad och Högskolan i Skövde gått samman i ett nätverk ihop med kommunerna i högskolornas närområden. Nätverkets ambition är att lärare i kommunerna ska få tillgång till forskning och utbildning som leder till att den lokala skolan utvecklas på vetenskaplig grund (Högskolan för lärande och kommunikation, 2007). Regionala utvecklingscentrum, ruc, är mötesplatser för högskola, kommun och skola och finns på alla högskolor och universitet som har lärarutbildning. De olika högskolorna och universiteten arbetar på olika sätt med sina ruc, men skolutveckling och lärares kompetensutveckling står i fokus (Wermeling, 2007). Vissa av högskolorna, till exempel Växjö Universitet, har skapat internetportaler som underlättar kontakterna och kunskapsspridningen (Växjö Universitet, 2007).

Det pågår i skrivande stund fackliga förhandlingar inom lärarförbunden. Det avtal som hittills gällt, HÖK 05, gick ut 2007-06-30. Kompetensutveckling inom HÖK 05 innebar att det inom den reglerade arbetstiden, 1360 timmar per verksamhetsår, avsattes och samlades tid för kompetensutveckling utifrån riktmärket 104 timmar per heltidsanställd och verksamhetsår att fördela mellan arbetstagarna. (Offentliganställdas Förhandlingsråd, 2005).

Läraryftet är en satsning från regeringen för att öka lärarnas kompetens. Under fyra år, med början 1 januari 2008, satsas 3,6 miljarder kronor för att vidareutbilda 30 000 lärare. I fokus står bland annat forskarutbildning, utbildning av obehöriga lärare så de blir behöriga och

fortbildning inom läsning, skrivning och matematik för låg- och mellanstadielärare (Utbildningsdepartementet, 2007).

4 Empirisk del

I avsnittet beskrivs den empiriska undersökningen och dess resultat. De som svarat på enkäten benämns informanter och vi som gjort undersökningen benämns skribenter.

4.1 Metod

För studien valdes en kvantitativ undersökning i form av enkäter. Anledningen till vald metod var att få så stor bredd på undersökningen som möjligt och inte gå på djupet. För undersökningen var det av intresse hur lärare som grupp svarade på frågor rörande deras förhållande till forskning och inte hur enskilda individer svarade. Detta uppnåddes genom att få många svar, som inte var omfattande eller komplicerade, från flera olika platser. Även Denscombe (2000) förespråkar enkäter vid dessa förhållanden. Enligt Trost (2007) är en kvantitativ undersökning lämplig när frågorna är av typen ”hur ofta”, ”hur många” eller ”hur vanligt” vilket är fallet i denna undersökning.

4.2 Urval

För enkätundersökningen valdes grundskollärare som undervisar i kommunala grundskolor i årskurs F-5. Årskurs F-5 valdes för att skribenternas utbildning riktar sig till dessa skolår och för att huvuddelen av de utvalda kommunernas skolor är organiserade på detta sätt. Urval kan enligt Trost (2007) göras av bekvämlighetsskäl. Enligt detta valdes alla kommunala grundskolor, 24 stycken, ut i fyra kommuner som gränsar till varandra. Valet gjordes framförallt för att underlätta för skribenterna när enkäterna skulle samlas in eftersom de geografiska avstånden då inte blev allt för stora. Alla kommunerna är av medelstorlek och ingen av dem gränsar till en kommun som har högskola med lärarutbildning. Undersökningen visade att 80 % av informanterna var ansvariga klasslärare och drygt hälften hade lärarerfarenhet på mer än 15 år.

4.3 Etiska överväganden

De forskningsetiska principer som Humanistisk- och samhällsvetenskapliga forskningsrådet utvecklat har legat till grund och beaktats vid utformningen av undersökningen (HSFR, 2007). Vid den inledande kontakten med de utvalda skolornas områdeschefer alternativt rektorer fanns möjlighet för dem att välja att medverka eller inte medverka. Från början gavs

information om att det gällde en anonym enkätundersökning som rörde alla kommunala grundskolor i kommunen och grannkommunerna. Alla enkäter till respektive skola adresserades till områdeschef, rektor alternativt platschef så att det blev deras val vilka informanter som fick möjlighet att delta i undersökningen. Detta förfarande stämmer väl med resonemanget som Denscombe (2000) för angående tillstånd och medgivande. Vetenskapsrådet skriver att vid undersökning angående en grups inställning i en viss fråga är det fullt möjligt för informanterna att utlovas full anonymitet. Detta eftersom det är gruppens svar som är intressant för undersökningen och inte varje enskild individs svar (Vetenskapsrådet, 2007b). Undersökningen i form av enkäter var fullständigt anonym, där varken uppgifter om namn, kommun eller kön krävdes. För informanterna var det frivilligt att delta och de gav sitt medgivande och tillstånd genom att välja att besvara enkäten. I följbrevet, se Bilaga 1, beaktades punkterna för etiska övervägande som var angivna i studiehandledningen till aktuell delkurs, se Bilaga 2. Till den större andelen av de medverkande skolorna har skribenterna inget förhållande. Till ett fåtal av skolorna har skribenterna en relation i form av att ha tillbringat en del av den verksamhetsförlagda utbildningen där.

4.4 Material

Enkäterna bestod av förtryckt material där första sidan var ett följbrev och därefter tre sidor med frågor, se Bilaga 1. Den övervägande delen av frågorna hade fasta svarsalternativ. Patel och Davidson (2003) betonar fördelar med fasta svarsalternativ vid kvantitativ analys av frågeställningar. Trost (2007) menar att fasta svarsalternativ ger mer onyanserade svar, men att informanterna svarar. Används många öppna frågor menar författaren att flera informanter väljer att avstå från att besvara frågorna vilket ger ett större bortfall. Ett annat problem är att det är svårare och mer tidsödande att analysera öppna svarsalternativ och att det inte alltid är enkelt att tyda handstilar (Trost, 2007). Ett fåtal frågor hade inga fasta svarsalternativ utan var av öppen karaktär. Dessa frågor var inte obligatoriska, utan det var upp till varje informant om de ville ange något. Enkäten bestod först av frågor av allmän karaktär vars syfte var att ge en överblick av gruppen. Därefter följde frågor indelade i två block, arbetssituation respektive forskning. I forskningsblocket fanns en fråga om informanterna hade tagit del av forskning under det senaste året. De informanter som inte gjort detta hänvisades att hoppa över frågor som rörde just denna forskning. Som avslutning fanns en öppen fråga där informanterna gavs möjlighet att ange något ytterligare vilket rekommenderas av Trost (2007). I enkäten ställs frågor till informanterna om forskning, ny forskning och forskning som berör arbetet och det är upp till informanterna att själva tolka innebörden av dessa begrepp eftersom det inte ges

någon definition vare sig i följebrevet eller i enkäten. Andra begrepp som förekommer i enkäten förhåller sig på motsvarande sätt det vill säga att det är upp till informanterna att själva tolka innebörden av dem. Det är också informanterna som själva har tolkat och begrundat ifall de anser att forskningsresultaten har lett till att deras undervisning har förändrats. Detta innebär att det inte går att dra några generella slutsatser beträffande vad informanterna lägger i begreppen utan det är upp till varje informant att ta ställning.

4.5 Tillvägagångssätt

En första kontakt togs med de utvalda skolornas områdeschefer alternativt rektorer via mail den 6 november 2007. Vid detta tillfälle tillfrågades de om skolornas lärare var intresserade av att delta i enkätundersökningen till denna studie. De områdeschefer respektive rektorer som inte hade svarat fick påminnelse via telefon och mail den 15 november 2007. Det var en områdeschef som uppgav att skolan inte kunde medverka eftersom de redan var så upptagna. För att veta på ett ungefär hur många enkäter som respektive skola skulle få gjordes en uppskattning genom att studera skolornas hemsidor med information om antalet klasser på skolan. Enkäterna, sammanlagt 178 stycken, skickades ut med posten den 19 november, vecka 46, till berörda skolor där områdeschefer respektive rektorer medgivit deltagande. I följebrevet angavs att enkäterna skulle hämtas i slutet av vecka 48. Enkäterna samlades sedan in torsdagen den 29 november 2007 genom personliga besök av skribenterna. Vid detta besök gavs information till skribenterna om hur många informanter som verkligen hade fått enkäten.

4.6 Bearbetning

När samtliga besvarade enkäter samlats in räknades antalet besvarade, vilket uppgick till 112. Även sammanlagda antalet informanter som fått enkäten räknades, vilket uppgick till 171. Detta för att få fram ett korrekt bortfall eftersom det har betydelse för resultatets giltighet (Patel & Davidson 2003). Svaren till frågorna med fasta svarsalternativ registrerades i Excel för att kunna överföras till tabellform. I Excel har funktioner för att summera, beräkna och avrunda använts och procentsatserna är avrundade till hela procent. Svaren till de öppna frågorna kategoriserades och räknades. Svaren på frågorna i de två blocken, arbetssituation respektive forskning, sorterades sedan i fyra områden som överensstämmer med de fyra frågorna i problempreciseringen. Resultaten har inte sorterats och grupperats efter svaren på de allmänna frågorna.

4.7 Bortfall

171 informanter fick enkäten och 112 besvarade enkäter återficks. Detta ger en svarsfrekvens på 65 % vilket ger ett bortfall på 35 %. Bortfallet är inte större än vad Trost (2007) anser vara acceptabelt. Dagen respektive veckan efter att enkäterna samlats in tog några informanter direktkontakt med skribenterna för att meddela att de nu hade besvarat enkäten. Dessa svar har inte tagits med i undersökningen eftersom sammanställningen då redan var färdig. Hade dessa tagits med i resultatredovisningen hade bortfallet blivit något lägre.

4.8 Resultat och analys

I avsnittet redovisas resultat i tabellform när frågan är indelad i flera delfrågor. I anslutning till tabellen följer en kommenterande beskrivning och analys, vilket förordas av Bjurwill (2001) när enkätsvar ska redovisas. När frågorna endast kräver ett svar redovisas resultaten i löpande text. Resultaten redovisas inte i den ordning som frågorna var ställda i enkäten utan är indelade i fyra områden som överensstämmer med de fyra frågorna i problempreciseringen. Dessa fyra områden har naturliga beröringspunkter och överlappar till viss del varandra. Procentsatserna som redovisas är beräknade utifrån antalet informanter som kunnat svara på respektive fråga. Detta innebär att vissa resultat är beräknade utifrån totala antalet informanter (112) och vissa utifrån antalet informanter som tagit del av forskning under det senaste året (89). När resultatet är beräknat utifrån 89 informanter nämns detta i redovisningen annars inte. Enstaka frågor har någon informant valt att inte besvara, vilket då inte redovisas eftersom det kan anses vara försumbart för resultaten och av det följer att det inte alltid är 100 % som redovisas. På några av frågorna har informanterna angivet flera alternativ. Procentsatsen som redovisas är då beräknad utifrån antalet informanter och inte utifrån antalet angivna svar och av det följer att det redovisas mer än 100 %. För de öppna frågorna redovisas samtliga svar med exakta citat, men citaten redovisas i de fyra tidigare presenterade områdena och inte alltid i direkt anslutning till respektive fråga. Som avslutning på enkäten fanns en öppen fråga där informanterna gavs möjlighet att ange något ytterligare som de kände var angeläget, vilket 10 % av informanterna utnyttjade. I huvudsak framkom det då tankar kring deras arbetssituation som för dem innebär brist på tid och ork att ta del av ny forskning. Flera angav att deras arbetsbelastning är mycket stor och att de har fullt upp med att hantera vardagen. Några angav dock att de är intresserade, tycker det är viktigt och att de försöker läsa litteratur inom sitt område. En informant valde att bara skriva "Viktigt!" För detaljresultat se Bilaga 3.

4.8.1 Hur lärare tar del av forskning

På frågan om när informanterna senast tog del av forskning som berör deras arbete svarar en majoritet att de någon gång under det senaste året tagit del av forskning. 48 % svarar att de tagit del den senaste månaden, 31 % svarar att de tagit del det senaste året och 21 % svarar att de inte vet när de senast tagit del. Det kan anses vara en stor andel som inte vet när de senast tagit del, men det kan till viss del förklaras av att det inte fanns något alternativ som innebar att de tagit del vid något tillfälle utan de var då hänvisade till svarsalternativet ”vet inte”. När informanterna som tagit del av forskning svarar på frågan hur de kom i kontakt med denna forskning anger flera mer än ett alternativ och av det följer att den sammanlagda procentsatsen är över 100 %. Resultatet blir att ungefär hälften kom i kontakt via skolan och hälften på eget initiativ. 21 % svarar att de kom i kontakt med forskningen på annat sätt. Vad annat sätt innebär är oklart, något exempel gavs inte. Endast de informanter som tagit del av forskning under det senaste året har besvarat frågan.

Tabell 1 visar på vilka sätt informanterna kom i kontakt med den efterfrågade forskningen, se ovan. Endast de informanter som tagit del av forskning under det senaste året har besvarat frågan.

Föreläsning	66 %
Fackpress	47 %
Internet	36 %
Kurser	31 %
Forskningsrapporter	19 %
Andra tidskrifter	18 %
Kontakt med forskare	7 %
Annat sätt som angavs var kollegor, rektor, TV och utbildning på fritiden.	7 %
Andra rapporter	3 %

Tabell 1. De sätt som informanterna kom i kontakt med den efterfrågade forskningen.

Även denna fråga har flera informanter besvarat med mer än ett alternativ och det är informanterna själv som definierar innebörden i de olika begreppen. En stor majoritet kom i kontakt med forskningen via föreläsningar. Endast ett fåtal svarar att de har haft kontakt med forskare. Det måste betyda att det i samband med föreläsningar i princip inte förekommer

någon direktkontakt med forskare, det kanske inte är forskare som håller i föreläsningarna. Hälften svarar att de kom i kontakt via fackpress. Internet är det tredje vanligaste sättet att komma i kontakt följt av kurser. En femtedel svarar att de kommit i kontakt via forskningsrapporter. Hälften svarade i föregående fråga att de kom i kontakt via skolan vilket resultatet på denna fråga visar med hög andel för föreläsning och kurser. Även hälften svarade i föregående fråga att de kom i kontakt på eget initiativ vilket svarsprocenten för fackpress och internet antyder.

På frågan angående anledningen till att informanterna tagit del av den efterfrågade forskningen, se ovan, besvarar flera informanter frågan med mer än ett alternativ. Även här är det endast de informanter som tagit del av forskning under det senaste året som besvarat frågan. Det är en obetydlig andel som svarar att anledningen är egen forskning. Hälften svarar att det är på grund av egna studier och drygt en tredjedel svarar att det är på grund av skolans utveckling. Noterbart är att endast en fjärdedel uppger ledningens initiativ som anledning. Här finns uppenbart samband mellan resultaten från frågan om hur informanterna kom i kontakt med forskning och mellan resultaten från denna fråga. Ett samband är att hälften kom i kontakt på eget initiativ och hälften svarar att anledningen var egna studier. Ett annat samband är att den andra hälften kom i kontakt via skolan och en tredjedel svarar att anledningen var skolans utveckling. Detta kan då kompletteras med en fjärdedel som svarar att anledningen var på ledningens initiativ.

När informanterna fick frågan om intresse av att själva delta i forskningsarbete svarar två tredjedelar att de ganska lite eller inte alls är intresserade av att själv delta i forskningsarbete. Å andra sidan visar resultatet att en tredjedel är intresserade. Det är dock ytterst få som är mycket intresserade av att delta. På följdfrågan, för dem som svarat att de har intresse av att delta, om i vilken form de skulle vilja delta anger en tredjedel att det skulle ske i samarbete med lärarkollegor. En tredjedel föredrar att delta genom att i samarbete med forskare göra egna studier i klassrummet. En femtedel menar att det mest intressanta skulle vara att låta forskare göra studier i klassen och klassrummet. Några ytterligare förslag till att kunna delta i forskningsarbete framkommer också.

Forska själv med egna studier i klassrummet.

Egen forskning efter forskarkurs.

Vidareutbildar mig och forskar själv.

Många olika delar intresserar mig. Men det är viktigt att få tid och möjlighet att kunna fokusera på ett område i taget om jag ska gå in i ngt forskningsprojekt. Oftast har vi för många bollar i luften samtidigt.

Slutsatsen blir att en stor majoritet av informanterna har tagit del av aktuell forskning under det senaste året, men det är uppenbart att en stor andel inte är speciellt intresserade av att aktivt delta i något forskningsarbete. De flesta som anger att de är intresserade av att själv aktivt delta i forskningsarbete svarar att det i så fall ska ske i samarbete med kollegor eller forskare, fast i citaten ovan kan skönjas en vilja att forska på egen hand.

4.8.2 Möjligheter och hinder för att kunna ta del av forskning

Vilken tillfredsställelse informanterna upplever i sitt arbete kan påverka deras förhållande till forskning. Kompetensutveckling kan innebära forskningskontakter varför det är väsentligt att undersöka vilken tillfredsställelse informanterna känner angående sin kompetensutveckling och hur de kan påverka denna. Tillfredsställelsegraden när det gäller att utforma undervisningen ger en indikation på vilka möjligheter informanterna har att själv utforma sin undervisning och därmed vid behov förändra denna, kanske med hjälp av kunskaper från forskning. När det gäller att utveckla skolans arbetsformer ger det en fingervisning på hur informanterna upplever att de har möjlighet att påverka skolans utveckling, eventuellt med inflytande av forskning. Tabell 2 visar i hur hög grad informanterna upplever tillfredsställelse i sitt arbete.

	I mycket stor	I ganska stor	I ganska liten	Inte alls
Kompetensutveckling	12 %	53 %	32 %	3 %
Utforma undervisning	57 %	38 %	4 %	0 %
Utveckla skolans arbetsformer	14 %	52 %	29 %	0 %

Tabell 2. Upplevd tillfredsställelse i arbetet.

De flesta informanter upplever i stort en tillfredsställelse i sitt arbete, framförallt när det gäller att utforma undervisningen där nästan alla känner mycket stor eller ganska stor tillfredsställelse. När det gäller kompetensutveckling och att utveckla skolans arbetsformer upplever hälften av informanterna ganska stor tillfredsställelse. Däremot gällande kompetensutveckling

respektive utveckling av skolans arbetsformer upplever drygt dubbelt så många en ganska liten tillfredsställelse jämfört med dem som upplever en mycket stor tillfredsställelse. I princip ingen informant anger att de inte upplever någon tillfredsställelse alls. På frågan om i vilken utsträckning informanterna har möjlighet att själva påverka sin kompetensutveckling svarar en majoritet av informanterna att de har detta i mycket stor eller ganska stor utsträckning. Men mer än dubbelt så många informanter, 32 %, svarar att de i ganska liten utsträckning kan påverka sin kompetensutveckling jämfört med dem som svarar att de kan påverka i mycket stor utsträckning. Noterbart är att ingen svarar att de inte alls kan påverka sin kompetensutveckling.

Informanternas faktiska möjligheter att ta del av forskning är beroende av deras arbetssituation. Några faktorer som kan påverka deras arbetssituation och därmed möjligheter belyses i Tabell 3 genom hur ofta de upplever känslor av stress.

	Mycket ofta	Ganska ofta	Mycket sällan	Inte alls
Känslan av att inte hinna med	46 %	47 %	5 %	0 %
Att behöva prioritera arbetsuppgifter	38 %	49 %	12 %	0 %
Att behöva förändra	11 %	50 %	33 %	5 %
Att hinna reflektera	26 %	41 %	29 %	4 %

Tabell 3. Upplevda känslor av stress.

Den övervägande delen upplever känslor av stress inom samtliga tillfrågade område. Framförallt är det känslan av att inte hinna med och att behöva prioritera arbetsuppgifter som mycket ofta eller ganska ofta framkallar stresskänslor. Tre gånger så många, 33 %, upplever mycket sällan känslor av stress inför att behöva förändra jämfört med dem som upplever stresskänslor mycket ofta. Slutsatsen blir att många informanter känner tillfredsställelse i sitt arbete, framförallt har de möjlighet att utforma sin undervisning. Men en övervägande majoritet upplever ofta stresskänslor och att de inte hinner med sina arbetsuppgifter på ett tillfredsställande sätt. Detta kan ge dåligt samvete hos informanterna och leda till en viss uppgivenhet i yrkesutövandet. Några av citaten på de öppna frågorna förstärker denna slutsats.

Vår arbetsbelastning är väldigt stor så det blir inte mycket tid över för att ta del av ny forskning.

Det är sällan man kommer i kontakt med forskning. Arbetsbelastningen gör att man inte orkar.

Vi har väldigt mkt att tänka på hela tiden. Huvudet är proppfullt av allt man måste fixa och ordna. Tyvärr finns inge ork och/eller engagemang kvar till forskning.

Forskning i all ära, men det dagliga arbetet handlar förutom om själva yrkesuppdraget i mkt. stor utsträckning om att lösa problem och hantera situationer när helst de dyker upp (och det gör det, och det gör det!!) För att kunna ta till sig forskningsresultat krävs tid för reflektion och till egna försök att tillämpa resultaten av forskningen. Tid till detta ryms inte inom arbetstiden!! Välkomna till verkligheten efter examen.

Att man på sin arbetstid fick mer barnfri tid för att hinna läsa rapporter och planera arbetet för att testa nya idéer. Stor brist på barnfri tid.

Tiden att hitta, läsa och ta del av forskning och diskutera med kollegor.

Var finns tid till detta om vi ska hålla oss inom vår arbetstid. Redan nu måste vi göra saker av *intresse* utanför arbetstiden som sker av automatik. Hur är det för förskollärare som är småbarnsföräldrar?

Det finns ingen tid att ta del av forskning!

Citaten ovan antyder att många av informanterna inte ens har tid och ork att ta del av aktuell forskning som finns presenterad. Att så stor andel som två tredjedelar av informanterna, se tidigare resultat, då anger att de ganska lite eller inte alls har intresse av att själv aktivt delta i forskningarbete blir därför förståeligt. Det finns dock en tredjedel av informanterna som är intresserade av att själv delta i forskningsarbete trots tidsbrist.

4.8.3 Underlätta att ta del av forskning

Det kan finnas olika faktorer som i olika hög grad underlättar för informanterna och påverkar deras förhållande till att de tar del av forskning. Tabell 4 visar faktorer som kan vara viktiga för informanterna för att de ska kunna utnyttja ny forskning i sitt arbete.

	Mycket viktigt	Ganska viktigt	Lite viktigt	Inte viktigt
Lätt att förstå	64 %	30 %	2 %	2 %
I sammanfattad form	44 %	38 %	13 %	3 %
Lätt att hitta	66 %	29 %	2 %	2 %
Lätt att omsätta i praktiken	72 %	22 %	3 %	1 %
Ska beröra det specifika i mitt arbete	51 %	38 %	9 %	0 %
Ska svara på mina frågor	42 %	43 %	5 %	5 %

Tabell 4. Faktorer som är viktiga för att kunna utnyttja forskning.

En ytterligare faktor som angavs var:

Hellre ge upphov till nya frågor och funderingar.

Övervägande delen uppger att samtliga angivna faktorer är mycket eller ganska viktiga för att de ska kunna utnyttja ny forskning. Först och främst framkommer att forskningen ska vara lätt att omsätta i praktiken, vilket hela 72 % anser vara mycket viktigt. Därefter följer att forskningen ska vara lättillgänglig genom att vara lätt att hitta och förstå. Forskning ska ge informanterna svar på deras frågor och inte skapa frågor menar de flesta. Citatet ovan visar dock på en avvikande uppfattning när informanten menar att forskning hellre ska ge upphov till frågor.

På vilka sätt vill då informanterna ta del av denna lättillgängliga och direkt användbara nya forskning? Tabell 5 visar detta.

Föreläsning	88 %
Kurser	46 %
Internet	39 %
Fackpress	35 %
Forskningsrapporter	22 %
Kontakt med forskare	21 %
Läraryftet	20 %
Andra tidskrifter	15 %
Forskningsportaler på Internet	13 %
Forskarskola	12 %
Andra rapporter	10 %
Utvecklingscenter	3 %

Tabell 5. Olika sätt som informanterna vill använda för att ta del av ny forskning.

Ytterligare sätt som angavs var:

Studiecirkelupplägg med pedagoger från andra skolor. På egna skolan blir allt ganska likriktat så det kan vara bra att diskutera med pedagoger med andra erfarenheter och synsätt.

Forskningen är för otillgänglig. Ngn på skolan borde vara ansvarig för att delge aktuell forskning till övriga.

Nyfiken på "Hur koordination och massage påverkar barns koncentration och inlärningsförmåga."

Följer mycket genom ny litteratur inom mitt område.

Även denna fråga besvarar flera informanter med mer än ett alternativ. Hur och på vilka sätt de vill ta del av ny forskning stämmer väl överens procentuellt med resultaten för tidigare fråga om hur de kom i kontakt med den senaste forskningen, se Tabell 1. Det är ännu tydligare här att föreläsningar är den metod som föredras, hela 88 % menar att det är det bästa sättet. Hälften av informanterna tycker att Internet i olika former utgör en god möjlighet till att ta del av ny forskning. Ungefär lika många informanter förordar kurser. En femtedel anger att de skulle vilja ha kontakt med forskare, liksom en femtedel anger att de skulle vilja ta del genom Läraryftet. En slutsats är att det i huvudsak finns två sätt att ta del av aktuell forskning. Dels det individuella sättet med bland annat Internet, fackpress, rapporter av olika

slag och andra tidskrifter, dels det mer gemensamma sättet med bland annat föreläsning och kurser. Det som informanterna främst föredrar är det gemensamma sättet. Kanske beror det på att dessa aktiviteter kan vara obligatoriska och genomföras på gemensamma studiedagar. Kanske för att det gemensamma sättet är mer bekvämt, tillättagt och serverat medan det individuella sättet kräver mer tid och engagemang hos den enskilde informanten.

4.8.4 Utveckling och förändring av undervisningen

På frågan vad informanterna anser om det forskningsresultat som presenterades senast de tog del av forskning som berör deras arbete, anser alla att resultaten var användbara i varierande grad. Denna fråga har endast besvarats av de informanter som tagit del av forskning under det senaste året. Hos 90 % väckte resultaten nya tankar, däremot anser endast 10 % att resultaten var direkt användbara. Anmärkningsvärt är att 72 % av informanterna, se Tabell 3, poängterar att det är mycket viktigt att forskningen är lätt att omsätta i praktiken. Det är även av stor vikt att forskningen berör informanternas arbete och ger svar på deras frågor för att vara direkt användbar. I verkligheten visar det sig bara vara 10 % av informanterna som verkligen upplever att forskningen som presenterats är direkt användbar.

På frågan om hur stor betydelse denna forskning haft för arbetet svarar hälften att forskningen haft mycket stor eller ganska stor betydelse. Den andra hälften anser att den haft ganska liten betydelse, men ingen informant uppger att forskningen inte alls haft någon betydelse. Även denna fråga har endast besvarats av de informanter som tagit del av forskning under det senaste året.

För att undersöka om forskningsresultaten har lett till att informanterna förändrat sitt arbetssätt ställdes en fråga om detta till de informanter som tagit del av forskning under det senaste året. På denna svarar två tredjedelar att forskningen ganska lite eller inte alls har lett till någon förändring. Övriga svarar 11 % av informanterna att de inte alls förändrat sitt arbetssätt efter att de tagit del av denna forskning, vilket är anmärkningsvärt när ingen informant i föregående fråga anger att forskningen inte alls haft någon betydelse. Nästan en tredjedel uppger att forskningsresultaten i ganska stor utsträckning har bidragit till att de förändrat sitt arbetssätt. Endast en bråkdel anser att forskningsresultaten i stor utsträckning har lett till förändring.

Det kan vara svårt så här i efterhand att komma ihåg om en kurs eller artikel har byggts på forskningsresultat eller mer byggts på vad någon tror och tycker. Det finns mer eller mindre seriösa forskare och reportrar.

Citatet ovan visar på att det kan vara svårt att avgöra ifall det är forskningsresultat som presenteras eller om det är något annat. Även en osäkerhet antyds i citatet vad gäller forskningens tillförlitlighet.

5 Diskussion

I följande avsnitt benämns denna studies undersökning som vår undersökning och dess resultat som våra resultat. Avsnittet inleds med metoddiskussion där vår undersökning värderas. Därefter följer en diskussion, som följer samma områdesindelning som resultatredovisningen, angående undersökningens resultat i relation till forskningsbakgrunden. I anslutning till denna diskussion redovisas huruvida arbetets syfte är uppnått och problempreciseringen blivit besvarad. Vidare diskuteras våra resultats konsekvenser för yrkesrollen. Slutligen lämnas förslag för vidare forskning inom problemområdet (Patel & Davidson, 2003).

5.1 Metoddiskussion

Valet av metod föll på en kvantitativ undersökning i form av enkäter. Anledningen var att få så stor bredd på undersökningen som möjligt eftersom det var av intresse hur lärare som grupp svarade, och inte hur enskilda individer svarade. Om tid funnits hade det varit intressant att följa upp enkätundersökningens resultat med en mindre intervjuundersökning för att få utförligare svar. Detta hade på ett naturligt sätt gett möjligheter till följdfrågor och fördjupade samtal. Hade valet istället fallit på en kvalitativ undersökning kunde resultatet ha blivit annorlunda beroende på val av informanter. Det hade varit svårt att uppnå vårt syfte eftersom det innebär att få kunskap om hur lärare i kommunala grundskolan i årskurs F-5 förhåller sig till aktuell praktisk pedagogisk forskning. Enkäten bestod till största delen av frågor med fasta svarsalternativ, vilket kan ha gjort att informanterna kände sig styrda och låsta av dem. Några av frågorna hade ett fritt alternativ där informanterna hade möjlighet att själv ange något som passade dem bättre, vilket endast i mycket ringa grad utnyttjades.

Vi har i alla delar av undersökningen varit två personer som har samarbetat. Vi har tillsammans sammanställt och analyserat resultaten. Detta gör att vi anser att resultaten är

riktiga och pålitliga. Hur generella resultaten är kan vi inte bedöma, kanske hade resultaten blivit annorlunda ifall undersökningen genomförts i en storstadsregion eller i högskolors närområde. Däremot menar vi att en upprepning av undersökningen hade gett i stort sett samma resultat. Eventuell skillnad skulle kunna bero på hur informanterna tolkar innebörden i frågeställningarna och begreppen.

I undersökningen fick vi i stort sett svar på det vi ville undersöka inom problemområdet. Vid någon fråga upptäckte vi vid analysen av resultaten att det borde ha funnits följdfrågor. Till exempel vid frågan om hur ofta lärare upplever stress inom olika områden, hade det varit intressant att fråga efter anledningen till detta. Vid någon fråga upptäckte vi att det borde ha funnits ytterligare svarsalternativ, till exempel vid frågan om anledning till att lärare har tagit del av forskning.

5.2 Diskussion angående resultaten

I varje avsnitt gör vi först en kort sammanfattning av huvuddragen i de resultat som vår undersökning visar. För en mer detaljerad redovisning av resultaten hänvisar vi till avsnitt 4.8. Därefter diskuterar vi och jämför våra resultat med det som vi har funnit i tidigare forskning. En del av detta är att ställa våra resultat mot resultaten från tidigare undersökningar. Det är dock inte helt enkelt att jämföra med tidigare forskningsresultat eftersom undersökningarna haft olika svarsalternativ, men några mönster kan skönjas. Resultat från olika undersökningar beror till stor del på hur informanterna tolkat olika begrepp och frågeställningar.

5.2.1 Hur lärare tar del av forskning

Våra resultat visar att lärarna har ett stort intresse för att ta del av forskning eftersom hälften av lärarna kommer i kontakt med forskning på eget initiativ. Den andra hälften kommer i kontakt via skolan. En stor majoritet av lärarna har tagit del av forskning under det senaste året och det vanligaste sättet att komma i kontakt är via föreläsningar följt av fackpress och Internet. Det är ovanligt att lärarna har en direktkontakt med forskare, men det finns lärare som är intresserade att själva delta i forskningsarbete och på det viset få direktkontakt med forskare. Våra resultat visar att lärarnas anledning att ta del av forskning kan delas in i två jämnstora grupper, egna studier och skolans intresse.

Även tidigare undersökningar visar att en stor majoritet av lärarna tar del av forskning. Att lärarna i vår undersökning kom i kontakt med forskning på eget initiativ kan jämföras med

tidigare undersökningar som visar på samma resultat (Skolverket, 2002; Robertson Hörberg, 1997). Att lärarna inte bara är intresserade, utan verkligen tar del av aktuell forskning inom sitt yrkesområde, stämmer väl in med den uttalade ambitionen som de yrkesetiska principerna föreskriver (Läraryrket & Lärarnas Riksförbund, 2001). Skolan är en lärande organisation där det är lärarens skyldighet att få ny kunskap, utgå från forskning och utveckla undervisningen (Alexandersson, 1994; Hargreaves, 2004). En anledning till intresset att ta del av forskning från lärarnas sida, vill vi sammankoppla med Carlgrens uppfattning, att lärarna har fått uppgifter i sin yrkesroll som kräver forskning. En annan orsak, som gör det högst aktuellt för lärare att ta del av forskning, är den mål- och resultatstyrda skolan som ställer krav på en professionell lärare med uppgift att utforma en god lärandemiljö samt organisera undervisningen så att eleverna uppnår målen (Carlgren, 2006). Ytterligare skäl till att ta del av forskning är för att lärarens uppdrag även innefattas av att vara delaktiga i skolutvecklingen vilket både Nilsson (2006) och Rönnerman (1998) menar. Att ett motiv var skolans utveckling visar sig också i vår undersökning där det kan ses ett samband mellan att lärarna kom i kontakt via skolan och att anledningen var skolans intresse. Våra resultat visar att ungefär hälften kom i kontakt via skolan vilket även tidigare undersökningar visar (Skolverket, 2002 ; Robertson Hörberg 1997).

I stora drag visar tidigare undersökningar på samma resultat som vår undersökning när frågan gäller på vilket sätt lärare kommer i kontakt med pedagogisk forskning. Något som markant skiljer är att vår undersökning visar att föreläsningar är det vanligaste sättet vilket inte de andra undersökningarna visar. En anledning kan vara att i vår undersökning var svarsalternativet föreläsning medan i till exempel Skolverkets undersökning (2002) var valet seminarium med forskare. Det är kanske inte alltid en forskare som håller föreläsning eller seminarium, men det kan ändå vara forskning som presenteras. Resultaten beror till stor del på hur informanterna tolkat begreppen och frågeställningarna. Ytterligare något som är avvikande är andelen som använder Internet. I både undersökningen gjord av Vetenskap & Allmänhet (2004b) och vår undersökning har Internet en hög andel. Dessa är också de senast gjorda undersökningarna vilket kan förklara den höga andelen. I avsnittet som beskriver fakta kring problemområdet finns flera internetportaler och organisationer beskrivna som lärarna kan ha haft i åtanke när de angav Internet som ett sätt. Internet är inte ett av sätten i Robertson Hörbergs undersökning (1997) vilket kan förklaras med att denna är gjord före publiceringen av de flesta internetportalerna och hemsidorna. Anmärkningsvärt är att lärarna i vår undersökning inte i högre grad väljer Internet som ett sätt komma i kontakt med forskning

med tanke på alla internetportaler och hemsidor som finns inom forskningsområdet (forskning.se, 2007; Vetenskapsrådet, 2007a; Myndigheten för skolutveckling, 2007a). Tidigare undersökningar (Hultman, 2001; Vetenskap & Allmänhet, 2004b) visar att kollegor är det vanligaste sättet att komma i kontakt med forskning, vilket vår undersökning inte visar. Anledningen kan vara att kollegor inte var ett av de fasta svarsalternativen i vår undersökning men några valde att ändå ange kollegor som ett alternativ. Det finns fler sätt för lärare att komma i kontakt med forskning, vilket inte visar sig i vår undersökning, men som beskrivs av Rönnerman (2001), Vetenskap & Allmänhet (2004a) och Skolverket (2002). Några exempel är lärardoktorander, Skolverkets forskningssymposier och forskningscirklar.

I jämförelse med tidigare undersökningar (Hultman, 2001; Skolverket, 2002; Vetenskap & Allmänhet, 2004b) visar vår undersökning på samma resultat, att det är ovanligt att lärare har en direktkontakt med forskare. Men det finns ett intresse hos lärare att få direktkontakt genom att delta i forskningsarbete, och det visar både vår undersökning och en tidigare undersökning (Skolverket, 2002). Ett sätt som lärarna förespråkar är att forskningen ska ske i deras klassrum och utifrån deras frågeställningar. Detta stämmer väl överens med flera författares tankar om att det är viktigt att teori och praktik knyts närmare varandra i skolan och att den praktiskt pedagogiska verksamheten är utgångspunkt i forskning (Rönnerman, 1998; Claesson, 2002; Holmqvist, 2006; Liberg, 2006). Detta kan åstadkommas genom olika forskningsarbeten till exempel metoden ”learning Study” (Holmqvist, 2006) eller olika varianter av aktionsforskning (Rönnerman, 2001). En avvikande åsikt har Goodson (2005) som anser att forskning inte enbart kan utgå från lärares praktiska arbete eftersom lärares arbetssätt är personligt och en följd av deras personlighet.

5.2.2 Möjligheter och hinder för att kunna ta del av forskning

Enligt våra resultat känner många lärare tillfredsställelse i sitt arbete, framförallt känner de en mycket stor tillfredsställelse gällande utformning av undervisningen. Men det framkommer också mycket tydligt att lärarnas arbetssituation ofta ger upphov till stresskänslor, de upplever att de inte hinner med och måste prioritera.

Tidigare forskning (Maltén 2000) visar betydelsen av att skolans ledning erbjuder lärare frihet att själva organisera och utforma undervisningen. Enligt våra resultat så upplever flertalet lärare en mycket stor tillfredsställelse när det gäller att utforma den egna undervisningen vilket tyder på en stor handlingsfrihet. Friheten som lärare har i form av att utforma undervisning,

visar på möjligheter att med hjälp av kunskaper från forskning utveckla och eventuellt förändra. Rönnerman (1998) påpekar att det finns ett behov för lärare att ta del av forskning för att de ska ges möjlighet att vara delaktiga i att utveckla skolans arbetsformer. Våra resultat visar också att lärare till stor del upplever mycket eller ganska stor tillfredsställelse när det gäller deras möjligheter att utveckla skolans arbetsformer.

Vår undersökning visar att lärare i sitt arbete upplever en relativt stor tillfredsställelse när det gäller den egna kompetensutvecklingen och att de även i stor utsträckning känner att de har möjlighet att själv påverka sin kompetensutveckling. Vårt resultat visar en påtaglig positiv förändring jämfört med en tidigare undersökning (Läraryrket, 2004b) där mer än var tredje lärare uppger att de inte får någon kompetensutveckling alls i arbetet. Våra resultat visar att endast 3 % svarar att de inte alls känner tillfredsställelse med sin kompetensutveckling. För att följa med i förändringar som sker i skola och samhälle menar Nilsson (2006) och Rönnerman (1998) att lärares uppdrag måste innefattas av att utveckla sin kompetens individuellt, men viktigt är att hela skolans utvecklingsbehov finns i åtanke. I läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet, Lpo 94, (Utbildningsdepartementet, 1994) anges, dels att kompetensutveckling är en förutsättning för skolans utveckling, dels att det är rektors ansvar att personalen får den kompetensutveckling som krävs för att utföra sina arbetsuppgifter på ett professionellt sätt. I tidigare undersökningar menar lärare att kompetensutveckling, bland annat i form av föreläsning och seminarium, innebär en möjlighet för dem att ta del av forskning (Skolverket, 2002; Vetenskap & Allmänhet, 2004b). I samband med kompetensutveckling påpekar Lindö (1996) att det är mycket viktigt att lärare får möjlighet att reflektera och utbyta erfarenheter med sina kollegor. Även Alexandersson (1994), Rönnerman (1998) och Claesson (2002) menar att dialogen med kollegor är av betydelse för att kunna reflektera kring den egna undervisningen. Liksom tidigare undersökningar (Robertson Hörberg, 1997; Hultman, 2001) visar även vår undersökning att många lärare upplever otillfredsställelse och att de inte får tillräckligt med tid för reflektion. En anledning till resultaten kan vara att lärare inte har ett gemensamt yrkesspråk vilket flera författare menar är en förutsättning för samtal kring vardagsarbetet (Colnerud & Granström, 2002; Carlgren & Marton, 2006).

Ett annat tillfälle och en annan möjlighet för lärare att ta del av forskning är elever och deras behov, vilket en tidigare undersökning visar (Robertson Hörberg, 1997). Alexandersson (1994) framhåller också att elevers behov innebär möjlighet och förutsättning för att inhämta

nya kunskaper för lärare, vilket i sin tur innebär att undervisningen kan utvecklas. Detta är något som det inte frågades efter i vår undersökning varför inget resultat kan visas och inte diskuteras, men vi anser att detta är så pass väsentligt att vi ändå bör nämna detta. Ytterligare en faktor som kan ses både som en möjlighet till att ta del av aktuell forskning men också som ett hinder är behovet av att förändra. Vår undersökning visar att det är fler lärare som ser det som ett hinder än som en möjlighet. En förklaring kan vara att det är svårt att bryta en invant mönster och gamla traditioner inom skolan (Egerbladh & Tiller, 1998). En annan förklaring kan vara att när lärare är nöjda med sin undervisning upplevs inget behov av att prova nya idéer och förändra (Claesson, 2002). Goodson (2005) menar att förändringar är en möjlighet där lärares engagemang och inställning har en avgörande roll.

Även tidigare undersökningar visar att lärarna upplever stress i sitt arbete (Robertson Hörberg, 1997; Hultman, 2001). Det finns många anledningar till att lärare upplever stress i sin vardag. En anledning som vår undersökning tydligt visar är att lärare ofta känner att de inte hinner med och att de måste prioritera arbetsuppgifter. Några citat ger indikationer på att när lärare måste prioritera sina arbetsuppgifter så står inte att ta del av forskning överst på listan. Flera källor menar också att arbetstempot i skolan har ökat och att det i lärares vardag ständigt uppstår situationer, oplanerade och planerade, som måste beaktas. Varje elev kräver mer tid och uppmärksamhet när lärarnas roll har förändrats till att numera vara handledare (Robertson Hörberg, 1997; Hultman, 2001; Lindqvist, 2004; Lärarförbundet, 2004b). Ytterligare anledning till att lärarna känner stress är att lärarna har fått andra arbetsuppgifter utöver undervisning bland annat på grund av införande av reformer och kommunernas spariver (Hultman, 2001; Lärarförbundet, 2004b). Bergem (2004) menar att det krävs en större arbetsinsats och ansvar av lärare för att tolka målen i läroplanen och skapa förutsättningar för alla elever att nå målen. Rönnerman (1998) poängterar vikten av att samarbetet med kollegor fungerar på ett tillfredställande sätt för att minska stress och ansvar. Carlgren & Marton (2002) menar att kollegor är till stor hjälp när målen i styrdokumenterna ska konkretiseras. Bergem (2000) och Hultman (2001) beskriver att med hjälp av forskning kan lärares ansvar för att alla elever ska uppnå målen minskas. Detta för att forskningen skapar nya tankar och ger kunskap till läraren så att undervisningen bidrar till att alla elever når målen. Dessa tankar stämmer väl överens med Deweys synsätt (Hartman, 2005) att forskning kan bidra till utveckling och ge svar på frågor. Hur lärarna upplever stress i sitt arbete är väldigt individuellt anser Hultman (2001) beroende på lärares personlighet och hur de uppfattar och hanterar olika situationer.

5.2.3 Underlätta att ta del av forskning

Våra resultat visar att det finns flera olika faktorer som lärare ser som viktiga förutsättningar för att lättare kunna ta del av forskning. Den viktigaste faktorn som anges är att forskning ska kunna vara lätt att omsätta i lärarens vardag. Flera faktorer som underlättar för lärarna att ta del är att den ska vara lätt att hitta och förstå. Den informationskanal som lärare helst föredrar är föreläsning följt av Internet och kurser medan en mindre andel av lärarna förespråkar Lärarlyftet.

Tidigare undersökningar visar också de att lärare anser att det är mycket viktigt att forskning är konkret, användbar i praktiken och berör det specifika i arbetet (Robertson Hörberg, 1997; Hultman, 2001; Vetenskap & Allmänhet, 2004b). Även enligt Deweys synsätt är det användbarheten och nyttan med kunskapen som har betydelse (Hartman, 2005). Vår undersökning visar att lärare tycker det är viktigt att forskningen ger svar på deras frågor vilket också tidigare undersökningar kommit fram till. Det är mycket viktigt för lärare att forskning är lätt att hitta och har ett språk som är lätt att förstå, visar både vår undersökning och tidigare undersökning. I vår undersökning visar ett citat att det på skolan borde finnas någon som är ansvarig för att ta reda på aktuell forskning och informera övriga. Detta visar sig även i en tidigare undersökning där lärare menar att det är svårt att hitta forskning och föreslår att det skulle finnas någon som kunde hjälpa dem att hitta den, till exempel rektorn (Robertson Hörberg 1997). Rektor har en viktig uppgift som pedagogisk ledare genom att skapa förutsättningar för lärare att ta del av och lära sig av forskning (Egerbladh & Tiller, 1998).

Förutom förutsättningar krävs verktyg för att kunna ta del av forskning. Nästan alla lärare i vår undersökning vill ta del av forskning via föreläsningar vilket tidigare undersökningar också påvisar (Robertson Hörberg, 1997; Vetenskap & Allmänhet, 2004b). En tidigare undersökning (Vetenskap & Allmänhet 2004b) visar på lärares intresse för och användning av Internet som en informationskanal vilket stämmer väl med vår undersökning. Intresse för Internet visar sig redan i den tidigaste undersökningen från 1997, där lärare ser datorn och dess sökmöjligheter som en stor möjlighet, men att de då saknade kunskaper för att hantera verktygen (Robertson & Hörberg, 1997). Vid resonemanget kring vilket sätt lärare hade tagit del av forskning konstaterades en förundran över att inte fler hade använt Internet som en informationskanal. En ännu större förundran infinner sig nu på grund av att inte ännu fler lärare ser Internets möjligheter när de anger på vilka sätt de vill ta del av forskning. Högskolor

och skolor behöver utöka sitt samarbete och samverkan säger lärare i tidigare undersökningar för att underlätta lärares möjligheter att ta del av forskning (Robertson Hörberg, 1997; Skolverket, 2002; Vetenskap & Allmänhet, 2004b). Lärarna föreslår bland annat olika typer av mentorskap och verkliga mötesplatser. Verkliga mötesplatser kan vara forskningsverkstad (Rönnerman, 2001), forskningsnät (Vetenskap & Allmänhet, 2004a), forskarskolor (Skolverket, 2002) och regionala utvecklingscentrum (Wermeling, 2007) vilka alla har som syfte att utveckla samverkan mellan lärare och forskare. Dessa tankar visar sig i princip inte i vår undersökning. Eventuellt hade våra resultat blivit annorlunda ifall någon av de tidigare nämnda mötesplatserna varit alternativ i enkäten. Som enkäten var utformad fick informanterna själva ange detta under rubriken "Egna förslag". Kan en anledning till resultaten vara att skolorna i vår undersökning inte har geografisk närhet till någon högskola? En annan anledning kan vara som Alexandersson (2006) påstår att det från vetenskapligt håll skiljs på kunskaper baserade på forskning och kunskaper baserade på erfarenhet och menar att forskningsbaserade kunskaper har företräde. Av naturliga skäl visar tidigare undersökningar inget om Lärarlyftet (Utbildningsdepartementet, 2007) eftersom det träder i kraft först 2008. I vår undersökning är intresset förvånansvärt lågt, endast en femtedel av lärarna väljer Lärarlyftet när de anger på vilka sätt de vill ta del av forskning. Lärarlyftet är mycket aktuellt för tillfället och det är trots allt en stor möjlighet för lärare till kompetensutveckling och därmed en chans att ta del av forskning som de inte väljer i särskilt stor omfattning.

5.2.4 Utveckling och förändring av undervisningen

Enligt våra resultat väcker forskning nya tankar hos i stort sett alla lärare. Hos hälften av lärarna har forskningen betydelse för arbetet, men majoriteten anser att den i stort sett inte leder till förändring av arbetssättet.

Tidigare undersökningar visar på samma nedslående resultat över att forskning inte leder till förändring av undervisningen (Robertson Hörberg, 1997; Hultman, 2001; Skolverket, 2002). För att lärare ska ta emot och införliva ny kunskap från forskning i undervisningen visar en tidigare undersökning att det viktigaste kriteriet är nyttoaspekten, det vill säga att den bör vara praktiskt användbar i lärarnas egen vardag. Fler kriterier är att forskningen för läraren ska upplevas tillförlitlig och sann samt att den ska vara relevant för lärarens behov (Robertson Hörberg, 1997). I vår undersökning säger lärarna att forskningen dels väcker nya tankar, dels att den har betydelse för arbetet, men sen visar resultaten att forskningen stannar där och att den endast i liten omfattning leder till någon förändring. En förklaring till detta framkommer

från tidigare undersökningar där lärare menar att de inte alltid är medvetna om när ny kunskap från forskningen används eftersom den är svår att urskilja från övrig kunskap (Robertson Hörberg, 1997; Hultman, 2001). Denna förklaring delas av Claesson (2002) som även tillägger att lärares undervisning påverkas från många olika håll och på så sätt blandas med övrig kunskap vilket gör det svårt att avgöra om det är forskning som ligger till grund. Hultman (2001) förklarar det som att forskning inte behöver leda till förändring av undervisning, utan ibland endast leda till förändring av lärares kunskap. När forskning kommit till lärares medvetande använder lärare den på olika sätt bland annat för att bekräfta att den undervisning som bedrivs är bra, att forskning ger lärare ett yrkesspråk för gemensamma samtal och att den utmanar lärares tänkande och bidrar med förklaringar (Robertson Hörberg, 1997; Hultman, 2001).

5.2.5 Syfte och problemprecisering

Syftet med denna studie är att undersöka vilket förhållande lärare i årskurs F-5 i kommunala grundskolan har till aktuell praktisk pedagogisk forskning inom sitt yrkesområde. Utifrån syftet är följande frågeställningar utgångspunkter i den empiriska delen.

- På vilket sätt, i vilken omfattning och av vilka anledningar tar lärare del av aktuell forskning inom sitt yrkesområde?
- Vilka möjligheter och hinder ser lärare för att de ska kunna ta del av aktuell forskning inom sitt yrkesområde?
- Vilka möjligheter ser lärare att det finns för att underlätta för dem att ta del av aktuell forskning?
- Leder de nya kunskaperna från forskningen till utveckling och förändring av undervisningen?

Vi anser att syftet är uppnått och resultaten ger svar på frågorna i problempreciseringen. Detta med bakgrund av våra resultat som visar att lärarna har ett stort intresse för att ta del av forskning eftersom hälften av lärarna kommer i kontakt med forskning på eget initiativ. Den andra hälften kommer i kontakt via skolan. En stor majoritet av lärarna har tagit del av forskning under det senaste året och det vanligaste sättet att komma i kontakt är via föreläsningar följt av fackpress och Internet. Det är ovanligt att lärarna har en direktkontakt med forskare, men det finns lärare som är intresserade att själv delta i forskningsarbete och på det viset få direktkontakt med forskare. Lärarnas anledning att ta del av forskning kan delas in i två jämnstora grupper, egna studier och skolans intresse. Vidare visar våra resultat att många

lärare känner tillfredsställelse i sitt arbete, framförallt är de tillfredsställda med hur de kan utforma undervisningen, men också deras möjligheter till kompetensutveckling och att utveckla skolans arbetsformer ger dem tillfredsställelse. Å andra sidan framkommer det mycket tydligt att lärarna arbetssituation ofta ger upphov till stresskänslor, de upplever att de inte hinner med och måste prioritera. Några av citaten visar att när lärarna måste prioritera är ta del av forskning inte det som anses viktigast.

Det finns flera olika faktorer som lärare ser som viktiga förutsättningar för att lättare kunna ta del av forskning visar våra resultat. Den viktigaste faktorn som anges är att forskning ska kunna vara lätt att omsätta i lärarens vardag. Flera faktorer som underlättar för lärarna att ta del är att den ska vara lätt att hitta och förstå. Den informationskanal som lärare helst föredrar är föreläsning följt av Internet och kurser medan en mindre andel av lärarna förespråkar Lärarlyftet. När det gäller frågan om kunskaper från forskning leder till förändring av undervisningen stämmer våra resultat väl med tidigare undersökningar. Forskning väcker nya tankar hos i stort sett alla lärare, hos hälften av lärarna har forskningen betydelse för arbetet, men majoriteten anser att den i stort sett inte leder till förändring av arbetssättet. Jämfört med tidigare undersökningar visar inte vår undersökning på några stora skillnader. Det finns några avvikelser, till exempel Internets utbredning och användandet av det som en informationskanal. Ett annat exempel är Lärarlyftet som en informationskanal. Av naturliga skäl redovisas det inte i någon av de tidigare undersökningarna, eftersom det träder i kraft först 20080101. Vi tycker att det är förundransvärt att lärarna inte visar ett ännu större intresse för Lärarlyftet eftersom det är en stor möjlighet för dem att ta del av aktuell forskning inom sitt yrkesområde och genom det utveckla skolan och sin undervisning, vilket i slutändan kommer till nytta för eleverna.

5.2.6 Konsekvenser för yrkesrollen och förslag till fortsatt forskning

Undersökningen visar att det finns svårigheter i lärares vardag som kan innebära hinder för att ta del av forskning. Genom att vara medveten om vilka hinder som kan finnas är det också lättare att undvika dem. Kunskaper från forskning kan vara till stor hjälp för lärare att övervinna dessa och andra hinder. Kunskaper från forskningen kan även svara på frågor och leda till utveckling av undervisningen. I förlängningen får även eleverna nytta av kunskaperna från forskningen. Det gör det ännu tydligare hur viktigt det är för lärare att ta del av forskning inom sitt yrkesområde för att kunna utveckla skolan och sin egen undervisning.

Vår undersökning är genomförd i kommuner av medelstorlek som inte gränsar till någon kommun med högskola. Det vore intressant att göra en motsvarande undersökning i kommuner med högskola för att se ifall det i dessa kommuner förekommer ett utökat samarbete och samverkan mellan skola och högskola. Det vill säga om det förekommer ett större utbyte mellan lärare och forskare.

Resultaten visar att lärare tar del av forskning, men att de anser att den i stort sett inte leder till förändring av arbetssättet. Det vore intressant att göra en undersökning som utgår från detta och sedan försöker finna anledningar till varför det är så.

Sammanfattning

Syftet med denna studie är att undersöka vilket förhållande lärare i årskurs F-5 i kommunala grundskolan har till aktuell praktisk pedagogisk forskning inom sitt yrkesområde. Bakgrunden till arbetet är lärarnas yrkesetiska principer där de anges att lärares arbete ska utgå från en vetenskaplig kunskapsbas och följa aktuell forskning. Den teoretiska utgångspunkten har sin grund i den progressiva pedagogiken med värderingar om kunskaper och dess användbarhet, ständig utveckling samt en tilltro till att vetenskapliga kunskaper kan vara till hjälp och nytta. I forskningsbakgrunden beskrivs hur lärares yrkesuppdrag har förändrats och att det krävs kunskaper från forskning vilket ger ett behov av kompetensutveckling. Forskning har stor betydelse för utvecklingen av samhälle, skola och lärare. Lärares relation till forskning är till stor del färgad av inställningen att forskning ska vara till nytta i lärares vardag. Av det följer att forskning bör ha sin utgångspunkt i praktiken. Lärare upplever ofta i sin arbetssituation att de inte hinner med sina olika arbetsuppgifter, bland annat beroende på att fler uppgifter har tillkommit som är ickepedagogiska. Det finns flera olika informationskanaler till forskning som lärare har att tillgå, några beskrivs kortfattat. Det beskrivs också några tidigare undersökningar inom problemområdet.

Utifrån syftet har följande frågeställningar varit utgångspunkter i den empiriska delen.

- På vilket sätt, i vilken omfattning och av vilka anledningar tar lärare del av aktuell forskning inom sitt yrkesområde?
- Vilka möjligheter och hinder ser lärare för att de ska kunna ta del av aktuell forskning inom sitt yrkesområde?
- Vilka möjligheter ser lärare att det finns för att underlätta för dem att ta del av aktuell forskning?
- Leder de nya kunskaperna från forskningen till utveckling och förändring av undervisningen?

Den empiriska delen av undersökningen gjordes i fyra kommuners kommunala grundskolor och riktades till lärare i årskurs F-5. Vald metod för undersökningen var en kvantitativ studie med enkätundersökning. Resultaten från vår undersökning skiljer sig inte nämnvärt från tidigare undersökningar. Många lärare är intresserade av att följa och tar del av forskning som berör deras arbete, men forskningen leder inte i hög grad till förändring i deras undervisning.

Våra resultat visar att de flesta lärare upplever tillfredsställelse i sitt arbete, men de upplever ofta känslor av stress. Det finns flera faktorer som påverkar lärares möjlighet att ta del av och använda forskning. Föreläsning är det sätt som lärare använder och vill använda när de tar del av forskning. Den viktigaste faktorn för att använda forskning är att den ska vara lätt att omsätta i praktiken. De informationskanaler som finns för att forskningen ska nå ut till lärare behöver förbättras och utökas.

Referenslista

- Abrahamsson, K. Abrahamsson, L. & Johansson, J. (2006). Lärande i arbete och vardag som utbildningsvetenskaplig diskurs. I Sandin, B. & Säljö, R. (red) *Utbildningsvetenskap – ett kunskapsområde under formering*. Stockholm: Carlsson Bokförlag. ISBN 91 7203 714 8.
- Alexandersson, M. (2006). Praxisnära forskning och läraryrkets vetenskapliga bas. I Sandin, B. & Säljö, R. (red) *Utbildningsvetenskap – ett kunskapsområde under formering*. Stockholm: Carlsson Bokförlag. ISBN 91 7203 714 8.
- Alexandersson, M. (1994). Fördjupad reflektion bland lärare – för ökat lärande. I Madsén, T. (red) *Lärares lärande*. Lund: Studentlitteratur. ISBN 91-44-34821-5.
- Bergem, T. (2000). *Läraren i etikens motljus*. Lund: Studentlitteratur. ISBN 91-44-03126-2.
- Bergem, T. (2004). Livräddare i nytt och okänt farvatten. I Nordenfalk, K. (red) *Etik i princip och praktik – en antologi om lärares yrkesetik*. Stockholm: Lärarförbundet och Lärarnas Riksförbund. ISBN 91-85096-89-x.
- Bjurwill C. (2001). *A, B, C och D – vägledning för studenter som skriver akademiska uppsatser*. Lund: Studentlitteratur. ISBN 978-91-44-01574-3.
- Carlgren, I. & Marton, F. (2002). *Lärare av imorgon*. Stockholm: Lärarförbundet. ISBN 91-85096-865.
- Carlgren, I. (2006). Utbildningsvetenskap – en vetenskap om utbildning eller den vetenskap utbildningen behöver? I Sandin, B. & Säljö, R. (red) *Utbildningsvetenskap – ett kunskapsområde under formering*. Stockholm: Carlsson Bokförlag. ISBN 91 7203 714 8.
- Claesson, S. (2002). *Spår av teorier i praktiken : några skolexempel*. Lund: Studentlitteratur. ISBN 91-44-02216-6.
- Colnerud, G. & Granström, K. (2002). *Respekt för läraryrket. Om lärares yrkesspråk och yrketetik*. Stockholm: HLS Förlag. Utgåva 2. ISBN 978-91-7656-529-2.
- Denscombe, M. (2000). *Forskningshandboken – för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. Lund: Studentlitteratur. ISBN 91-44-01280-2.
- Egerbladh, T. & Tiller, T. (1998). *Forskning i skolans vardag*. Lund: Studentlitteratur. ISBN 91-44-48911-0.
- Fjellström, R. (2006). *Lärares yrkesetik*. Lund: Studentlitteratur. ISBN 91-44-03575-6.
- Forsberg, A-G. (1985). Forskning väcker fantasin. För in den i skolan. *Skolledare nr. 9 1985 s. 20-21*. Stockholm: Sveriges Skolledarförbund.

- Goodson, I. (2005). *Vad är professionell kunskap? Förändrade värderingar av lärarens yrkesroll*. Lund: Studentlitteratur. ISBN 91-44-03739-2.
- Hallstedt, N. (1998). Skolforskning når inte fram. *Skolvärlden nr. 5 1998 s. 41*. Stockholm: Lärarnas Riksförbund.
- Hargreaves, A. (2004). *Läraren i kunskapssamhället – i osäkerhetens tidevarv*. Lund: Studentlitteratur. ISBN 91-44-02897-0.
- Hartman, S. (2003). *John Dewey – om reflektivt lärande i skola och samhälle*. Stockholm: HLS Förlag. ISBN 91-7656-550-5.
- Hartman, S. (2005). *Det pedagogiska kulturarvet*. Stockholm: Bokförlaget Natur och Kultur. ISBN 91-27-10915-1.
- Holmqvist, M. (2006). Att teoretisera lärande. I Holmqvist, M (red) *Lärande i skolan - Learning study som skolutvecklingsmodell*. Lund: Studentlitteratur. ISBN 91-44-04506-9.
- Hultman, G. (2001). *Intelligenta improvisationer. Om lärares arbete och kunskapsbildning i vardagen*. Lund: Studentlitteratur. ISBN 91-44-01571-2.
- Liberg, C. (2006). ”Skolan är fattig!” – att utforska utbildningsverksamhetens innehåll. I Sandin, B. & Säljö, R. (red) *Utbildningsvetenskap – ett kunskapsområde under formering*. Stockholm: Carlsson Bokförlag. ISBN 91 7203 714 8.
- Lindqvist, P. (2004). Ingen lärare är en ö. I Nordenfalk, K. (red) *Etik i princip och praktik – en antologi om lärares yrkesetik*. Stockholm: Lärarförbundet och Lärarnas Riksförbund. ISBN 91-85096-89-x.
- Lindö, G. (1996). Att söka kunskap i sin yrkespraktik. I Lendahl, B & Runesson, U. (red) *Vägar till lärares lärande*. Lund: Studentlitteratur. ISBN 91 44-00073-1.
- Lärarförbundet. (2004a). *Lärarens handbok*. Stockholm: Lärarförbundet. ISBN 91-85096-830.
- Maltén, A. (2000). *Det pedagogiska ledarskapet*. Lund: Studentlitteratur. ISBN 91-44-01389-2.
- Nilsson, I. (2006). *Grundskollärares tankar om kompetensutveckling*. Lund: Pedagogiska Institutionen Lunds Universitet ISBN 91-628-6939-6.
- Offentliganställdas förhandlingsråd (2005). *Avtal för lärarområdet*. Stockholm: Offentliganställdas förhandlingsråd. ISBN 91 76 50 244 9.
- Patel, R, & Davidsson, B. (2003). *Forskningsmetodikens grunder. Att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. Lund: Studentlitteratur. Utgåva 3. ISBN 91-44-02288-3.

- Robertson Hörberg, C. (1997). *Lärares kunskapsutnyttjande i praktiken. Ett personligt och kontextuellt perspektiv på vardagskunskap och forskning*. Linköping: Linköpings universitet. ISBN 91-7219-018-3.
- Rönnerman, K. (1998). *Utvecklingsarbete – en grund för lärares lärande*. Lund: Studentlitteratur. ISBN 91-44-00186-X.
- Rönnerman, K. (2001). *Vi behöver varandra – en utvärdering av praktikers och forskares möte för att forma forskningsprojekt i skolan*. Stockholm: Liber. ISBN 91-89314-26-3.
- Trost, J. (2007). *Enkätboken*. Lund: Studentlitteratur. Utgåva 3:1. ISBN 978-91-44-04046-2.
- Utbildningsdepartementet, (1994). *Läroplan för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet Lpo 94*. Stockholm: Fritzes. ISBN 91-85545-01-5.
- Wermeling, E. (2007). Kan lärare och forskare gå varandra till mötes. *Skolvärlden nr. 13 2007 s. 2-4*. Stockholm: Lärarnas Riksförbund. ISSN 0037-6566.

Internetreferenser

- forskning.se, (2007). *Om forskning.se*. [Elektronisk] forskning.se.
Tillgänglig: <http://forskning.se/servlet/GetDoc?meta_id=1062> [hämtad 20071126 10:41]
- HSFR, (1990). *Forskningsetiska principer i humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. [Elektronisk] Vetenskapsrådet. Tillgänglig:
<<http://www.codex.vr.se/oversikter/humsam/humsam.html>> [hämtad 20071213 22:01]
- Högskolan för lärande och kommunikation, (2007). *Akademin för skolnära forskning och utveckling*. [Elektronisk] Högskolan för lärande och kommunikation.
Tillgänglig: <<http://www.hlk.hj.se/doc/5541>> [hämtad 20071126 10:54]
- Läraryrkesförbundet & Lärarnas Riksförbund (2001). *Yrkesetiska principer*. [Elektronisk] Läraryrkesförbundet. Tillgänglig:
<<http://www.lararforbundet.se/web/ws.nsf/documents/00377D31?OpenDocument>> [hämtad 20071122 09:16]
- Läraryrkesförbundet. (2004b). *I rättan tid... – Läraryrkesförbundets utredning om arbetstid och arbetsorganisation*. [Elektronisk] Läraryrkesförbundet Tillgänglig:
<[http://www.lararforbundet.se/web/ws.nsf/documents/B8FAFEE647B2C426C12572C900386BC4/\\$FILE/I%20rattan%20tid.pdf](http://www.lararforbundet.se/web/ws.nsf/documents/B8FAFEE647B2C426C12572C900386BC4/$FILE/I%20rattan%20tid.pdf)> [hämtad 20071122 14:37]
- Myndigheten för skolutveckling, (2007a). *Om oss*. [Elektronisk] Myndigheten för skolutveckling. Tillgänglig: <http://www.skolutveckling.se/om_oss/> [hämtad 20071126 10:19]

- Myndigheten för skolutveckling, (2007b). *Nationell skolutveckling – för minskade skillnader och förbättrade resultat*. [Elektronisk] Myndigheten för skolutveckling. Tillgänglig: <<http://www.skolutveckling.se>> [hämtad 20071210 11:28]
- Robertson, C. (2007). *Sv: Är det du som har skrivit avhandlingen 1997?* .
crisrina.robertson@jonkoping.se [e-post]. E-brev svar från Cristina Robertson, 20071120.
- Skolverket, (2002). *Förskolans, fritidshemmets, skolans och vuxenutbildningens deltagande i nationella och internationella forsknings- och utvecklingsprojekt*. [Elektronisk] Skolverket. Tillgänglig: <<http://www.skolverket.se>> [hämtad 20071126 08:48]
- Utbildningsdepartementet, (2007). *Lärarlyftet - fortbildning och högre status*. [Elektronisk] Utbildningsdepartementet. Tillgänglig: <<http://www.regeringen.se/sb/d/8544/a/80855>> [hämtad 20071127 11:09]
- Vetenskap & Allmänhet, (2004a). *VA-rapport 2004:2 Lärares inställning till vetenskap och forskningsbaserad kunskap*. [Elektronisk] Vetenskap & Allmänhet. Tillgänglig: <<http://www.v-a.se/publikationer/?cid=5>> [hämtad 20071126 22:27].
ISSN: 1653-6843
- Vetenskap & Allmänhet, (2004b). *VA-rapport 2004:4 Lärares syn på vetenskap*. [Elektronisk] Vetenskap & Allmänhet. Tillgänglig: <<http://www.v-a.se/publikationer/?cid=5>> [hämtad 20071123 12:22].
ISSN: 1653-6843
- Vetenskap & Allmänhet, (2007). *Kortfakta*. [Elektronisk] Vetenskap & Allmänhet. Tillgänglig: <<http://www.v-a.se/kortfakta/>> [hämtad 20071126 08:31]
- Vetenskapsrådet, (2007a). *Om vetenskapsrådet*. [Elektronisk] Vetenskapsrådet. Tillgänglig: <<http://www.vr.se/huvudmeny/omvetenskapsradet.4.4b3ca0f810bf51c922780002034.html>> [hämtad 20071126 13:46]
- Vetenskapsrådet, (2007b). *Hantering av integritetskänsligt forskningsmaterial*. [Elektronisk] Vetenskapsrådet. Tillgänglig: <http://www.vr.se/download/18.aae1aa51132473084980005790/integritetskansligt_forskningmateriamateria21.pdf> [hämtad 20071206 15:23]
- Växjö Universitet, (2007). *Välkommen till Regionalt utvecklingscentrum (RUC) vid Lärarutbildningen*. [Elektronisk] Växjö Universitet. Tillgänglig: <<http://www.rucportalen.se/default.htm>> [hämtad 20071126 10:27]

Enkät

Hej,

2007-11-17

Vi heter Carina Ekenberg och Elisabeth Loftán och går sista terminen på Lärarutbildningen i Kristianstad. Vi är mycket tacksamma över att ni har möjlighet att frivilligt delta i vår undersökning genom att svara på våra enkätfrågor. Undersökningen är fullständigt anonym då varken uppgifter om namn, skola, kommun eller kön efterfrågas.

Vårt examensarbete handlar om lärare och forskning och riktar sig till lärare i årskurs F-5 i kommunala grundskolor i er kommun och ytterligare tre grannkommuner. Frågorna i enkäten berör bland annat hur ni som lärare tar del av ny forskning och hur det i så fall påverkar er undervisning.

Vi kommer ut till skolan och samlar in enkäterna under slutet av vecka 48. Det hade underlättat för oss om alla enkäterna då finns på expeditionen så vi kunde få alla på en gång.

Ännu en gång, stort Tack för er medverkan.

Med vänliga hälsningar,

Elisabeth Loftán

Carina Ekenberg

elisabeth.loftan0001@stud.hkr.se

carina.ekenberg0002@stud.hkr.se

0435-44 14 12, 0733-700 391

0435-136 90, 070-520 60 77

Enkätundersökning kring lärare och forskning

Besvara frågan med ett kryssa för endast ett alternativ, något undantag finns.

- Jag är ansvarig klasslärare annan lärare
- Jag undervisar i årskurs F 1 2 3 4 5
- Lärarerfarenhet 0-5år 6-15 år mer än 15 år

Arbetsituation

1. I hur hög grad upplever du tillfredställelse i ditt arbete inom följande område?

	I mycket stor Utsträckning	I ganska stor utsträckning	I ganska liten utsträckning	Inte alls
Kompetensutveckling	☐	☐	☐	☐
Att utforma undervisningen	☐	☐	☐	☐
Att utveckla skolans arbetsformer	☐	☐	☐	☐

2. I vilken utsträckning har du möjlighet att själv påverka din kompetensutveckling?

I mycket stor Utsträckning	I ganska stor utsträckning	I ganska liten utsträckning	Inte alls
☐	☐	☐	☐

3. Hur ofta upplever du känslor av stress inom följande område?

	Mycket ofta	Ganska ofta	Mycket sällan	Inte alls
Känslan av att inte hinna med	☐	☐	☐	☐
Att behöva prioritera arbetsuppgifter	☐	☐	☐	☐
Att behöva förändra	☐	☐	☐	☐
Att hinna reflektera	☐	☐	☐	☐

Forskning

4. När tog du senast del av forskning som berör ditt arbete?

- Senaste månaden Senaste året Vet ej

Gå till fråga 11

5. Hur kom du i kontakt med denna forskning?

Via skolan Eget initiativ Annat sätt

6. På vilket sätt kom du i kontakt med denna forskning? (Flera alternativ möjliga)

Föreläsning Fackpress Andra tidsskrifter Forskningsrapporter
Internet Kurser Andra rapporter Kontakt med forskare

Om annat sätt, vilket? _____

7. Av vilken anledning har du tagit del av denna forskning?

Egna studier Egen forskning Skolans utveckling På ledningens initiativ

8. Vad anser du om det forskningsresultat som presenterades?

Direkt användbart Väckte nya tankar Inte användbart

9. Hur stor betydelse har denna forskning haft för ditt arbete?

Mycket stor Ganska stor Ganska liten Ingen

10. I vilken utsträckning har denna forskning gjort att du förändrat ditt arbetssätt?

Mycket stor Ganska stor Ganska liten Ingen

11. Vad är viktigt för dig för att du ska kunna utnyttja ny forskning i ditt arbete?

	Mycket viktigt	Ganska viktigt	Lite viktigt	Inte viktigt
Lätt att förstå	☐	☐	☐	☐
I sammanfattad form	☐	☐	☐	☐
Lätt att hitta	☐	☐	☐	☐
Lätt att omsätta i arbetet	☐	☐	☐	☐
Ska beröra det specifika i mitt arbete	☐	☐	☐	☐
Ska svara på mina frågor	☐	☐	☐	☐

Om annat, vad? _____

12. Hur och på vilka sätt skulle du vilja ta del av ny forskning? (Flera alternativ möjliga)

Föreläsning Fackpress Andra tidsskrifter Forskningsrapporter

Internet Kurser Andra rapporter Kontakt med forskare

Utvecklingscentrum (regionala/lokala) Forskarskola

Lärarlyftet Forskningsportaler på internet

Egna förslag _____

13. I vilken utsträckning är du intresserad av att själv delta i forskningsarbete?

Mycket stor Ganska stor Ganska liten Ingen

Om du är intresserad, i vilken form skulle du vilja delta?

I samarbete med forskare, göra egna studier i klassrummet

Låta forskare göra studier i klassen och klassrummet

I samarbete med lärarkollegor

Om annan, vilken? _____

14. Övrigt du vill delge oss som rör din relation till forskning?

Tack för din medverkan!

Etiska övervägande

Punkter för informationsbrev till personer som ska delta i undersökning

- Det ska framgå att ni är studenter vid Högskolan Kristianstad som skriver examensarbete och på vilken nivå.
- En kort bakgrundsbeskrivning (syftet med undersökningen, vilken information som ska inhämtas, varför studien är viktig).
- Beskriv kort hur studien ska genomföras.
- Ange hur/varför den här personen är utvald och vilka andra som ingår i undersökningen.
- Det ska framgå att deltagandet är frivilligt och att det vid intervju/observation kan avbrytas när som helst utan att någon orsak behöver anges eller att det blir några konsekvenser.
- Det ska framgå huruvida undersökningen genomförs anonymt eller svaren behandlas konfidentiellt. Dessutom skall det framgå hur man går tillväga för att uppnå anonymitet alt. konfidentialitet.
- Ange hur materialet kommer att förvaras respektive redovisas så att inte identiteten röjs.
- Ange namn och telefonnummer för den/dem som kan kontaktas om man har några frågor.
- Observera att Högskolans logga *inte* skall användas i samband med studerandearbeten.

Detaljresultat

112 informanter har besvarat enkäten. Svaren redovisas både i antal svar och i procent.

Procentsatsen är uträknad med hjälp av antalen informanter vilket innebär 112 informanter på alla frågor förutom fråga 5 till 10 där endast 89 kunnat svara.

Ansvarig klasslärare	Annan lärare	Ej svarat
94 svar/80 %	9 svar/10 %	9 svar/10 %

Undervisar i årskurs

F: 23/ 21 %	1: 29/ 26 %	2: 22/ 20 %	3: 30/ 27 %	4: 29/ 26 %	5: 27/ 24 %	Ej svarat 12/ 11 %
----------------	----------------	----------------	----------------	----------------	----------------	-----------------------

Fråga besvarad med flera alternativ.

Lärarerfarenhet

0-5 år	6-15 år	Mer än 15 år	Ej svarat
16 svar/14%	25 svar/22 %	58 svar/52 %	13 svar/12 %

Arbetsituation

1. I hur hög grad upplever du tillfredställelse i ditt arbete inom följande område?

	I mycket stor	I ganska stor	I ganska liten	Inte alls	Ej svarat
Kompetensutveckling	13 svar/ 12 %	59 svar/ 53 %	35 svar/ 32 %	3 svar/ 3 %	2 svar/ 2 %
Utforma undervisning	64 svar/ 57 %	42 svar/ 38 %	4 svar/ 4 %	0 svar/ 0 %	2 svar/ 2 %
Utveckla skolans arbetsformer	16 svar/ 14 %	58 svar/ 52 %	33 svar/ 29 %	1 svar/ 0 %	4 svar/ 4 %

2. I vilken utsträckning har du möjlighet att själv påverka din kompetensutveckling?

I mycket stor	I ganska stor	I ganska liten	Inte alls
16 svar/14 %	57 svar/51 %	38 svar/34 %	1 svar/0 %

Alla informanter har svarat.

3. Hur ofta upplever du känslor av stress inom följande område?

	Mycket ofta	Ganska ofta	Mycket sällan	Inte alls	Ej svarat
Känslan av att inte hinna med	52 svar/ 46 %	53 svar/ 47 %	6 svar/ 5 %	1 svar/ 0 %	0 svar/ 0 %
Att behöva prioritera arbetsuppgifter	42 svar/ 38 %	55 svar/ 49 %	13 svar/ 12 %	1 svar/ 0 %	1 svar/ 0 %
Att behöva förändra	12 svar/ 11 %	56 svar/ 50 %	37 svar/ 33 %	6 svar/ 5 %	1 svar/ 0 %
Att hinna reflektera	29 svar/ 26 %	46 svar/ 41 %	32 svar/ 29 %	4 svar/ 4 %	1 svar/ 0 %

Forskning**4. När tog du senast del av forskning som berör ditt arbete?**

Senaste månaden	Senaste året	Vet ej
54 svar/48 %	35 svar/31 %	23 svar/21 %

Alla informanter har svarat. 23 har svarat vet ej och hoppar till fråga 11. 89 informanter kan svara på fråga 5 till 10.

5. Hur kom du i kontakt med denna forskning?

Via skolan	Eget initiativ	Annat sätt
45 svar/51 %	41 svar/46 %	19 svar/21 %

Alla informanter har svarat. Fråga besvarad med flera alternativ.

6. På vilket sätt kom du i kontakt med denna forskning? (Flera alternativ möjliga)

Föreläsning	59 svar/66 %
Fackpress	42 svar/47 %
Internet	32 svar/36 %
Kurser	28 svar/31 %
Forskningsrapporter	17 svar/19 %
Andra tidskrifter	16 svar/18 %
Kontakt med forskare	6 svar/7 %
Annat sätt som angavs var kollegor, rektor, TV och utbildning på fritiden.	6 svar/7 %
Andra rapporter	3 svar/3 %

Bilaga 3

Två informanter/2 % valde att inte svara. Fråga besvarad med flera alternativ.

7. Av vilken anledning har du tagit del av denna forskning?

Egna studier 42 svar/47 %	Egen forskning 7 svar/8 %	Skolans utveckling 33 svar/37 %	På ledningens initiativ 21 svar/24 %
------------------------------	------------------------------	------------------------------------	---

Fyra informanter/4 % valde att inte svara. Fråga besvarad med flera alternativ.

8. Vad anser du om det forskningsresultat som presenterades?

Direkt användbart 13 svar/10 %	Väckte nya tankar 80 svar/90 %	Inte användbart 1 svar/1 %
-----------------------------------	-----------------------------------	-------------------------------

Tre informanter/3 % valde att inte svara. Fråga besvarad med flera alternativ.

9. Hur stor betydelse har denna forskning haft för ditt arbete?

Mycket stor 7 svar/10 %	Ganska stor 36 svar/40 %	Ganska liten 42 svar/50 %	Ingen 2 svar/2 %
----------------------------	-----------------------------	------------------------------	---------------------

Två informanter/2 % valde att inte svara.

10. I vilken utsträckning har denna forskning gjort att du förändrat ditt arbetssätt?

Mycket stor 3 svar/3 %	Ganska stor 27 svar/30 %	Ganska liten 48 svar/54 %	Ingen 10 svar/11 %
---------------------------	-----------------------------	------------------------------	-----------------------

En informant/1 % valde att inte svara.

11. Vad är viktigt för dig för att du ska kunna utnyttja ny forskning i ditt arbete?

	Mycket viktigt	Ganska viktigt	Lite viktigt	Inte viktigt	Inte svarat
Lätt att förstå	72 svar/ 64 %	34 svar/ 30 %	2 svar/ 2 %	2 svar/ 2 %	2 svar/ 2 %
I sammanfattad form	49 svar/ 44 %	43 svar/ 38 %	15 svar/ 13 %	3 svar/ 3 %	2 svar/ 2 %
Lätt att hitta	74 svar/ 66 %	32 svar/ 29 %	2 svar/ 2 %	2 svar/ 2 %	2 svar/ 2 %
Lätt att omsätta i arbetet	81 svar/ 72 %	25 svar/ 22 %	3 svar/ 3 %	1 svar/ 1 %	2 svar/ 2 %

Bilaga 3

Ska beröra det specifika i mitt arbete	57 svar/ 51 %	42 svar/ 38 %	10 svar/ 9 %	0 svar/ 0 %	3 svar/ 3 %
Ska svara på mina frågor	47 svar/ 42 %	48 svar/ 43 %	6 svar/ 5 %	6 svar/ 5 %	5 svar/ 5 %

Tre informanter/3 % valde att ange något annat som var viktigt.

Det som angavs var:

Hellre ge upphov till nya frågor och funderingar.

Att man på sin arbetstid fick mer barnfri tid för att hinna lösa rapporter och planera arbetet för att testa nya idéer. Stor brist på barnfri tid.

Tiden att hitta läsa och ta del av forskning och diskutera med kollegor.

12. Hur och på vilka sätt skulle du vilja ta del av ny forskning?

Föreläsning	98 svar/88 %
Kurser	51 svar/46 %
Internet	44 svar/39 %
Fackpress	39 svar/35 %
Forskningsrapporter	25 svar/22 %
Kontakt med forskare	23 svar/21 %
Läraryftet	22 svar/20 %
Andra tidskrifter	17 svar/15 %
Forskningsportaler på Internet	15 svar/13 %
Forskarskola	13 svar/12 %
Andra rapporter	11 svar/10 %
Utvecklingscenter	3 svar/3 %

Två informanter/2 % valde att inte svara. Fråga besvarad med flera alternativ.

Tre informanter/3 % valde att ange egna förslag.

Det som angavs var:

Var finns tid till detta om vi ska hålla oss inom vår arbetstid. Redan nu måste vi göra av *intresse* utanför arbetstiden som sker av automatik. Hur är det för forskollärare som är småbarnsföräldrar?

Det finns ingen tid att ta del av forskning!

Bilaga 3

Studiecirkelupplägg med pedagoger från andra skolor. På egna skolan blir allt ganska likriktat så det kan vara bra att diskutera med pedagoger med andra erfarenheter och synsätt.

13. I vilken utsträckning är du intresserad av att själv delta i forskningsarbete?

Mycket stor 4 svar/4 %	Ganska stor 34 svar/30 %	Ganska liten 51 svar/46 %	Ingen 21 svar/19 %
---------------------------	-----------------------------	------------------------------	-----------------------

Två informanter/2 % valde att inte svara.

Om du är intresserad, i vilken form skulle du vilja delta?

I samarbete med forskare göra egna studier i klassrummet	34 svar/30 %
Låta forskare göra studier i klassen och klassrummet	25 svar/22 %
I samarbete med lärarkollegor	38 svar/34 %

45 informanter/31 % valde att inte svara. Fråga besvarad med flera alternativ.

Tre informanter/3 % valde att ange annan form.

Det som angavs var:

Forska själv med egna studier i klassrummet.

Egen forskning efter forskarkurs.

Vidareutbildar mig och forskar själv.

14. Övrigt du vill delge oss som rör din relation till forskning?

Elva informanter/10 % valde att svara.

Det som angavs var:

Nyfiken på "Hur kordination och massage påverkar barns koncentration och inlärningsförmåga."

Följer mycket genom ny litteratur inom mitt område.

Många olika delar intresserar mig. Men det är viktigt att få tid och möjlighet att kunna fokusera på ett område i taget om jag ska gå in i ngt forskningsprojekt. Oftast har vi för många bollar i luften samtidigt.

Det är sällan man kommer i kontakt med forskning. Arbetsbelastningen gör att man inte orkar.

Vår arbetsbelastning är väldigt stor så det blir inte mycket tid över för att ta del av ny forskning.

Bilaga 3

Vi har väldigt mkt att tänka på hela tiden? Huvudet är proppfullt av allt man måste fixa och ordna. Tyvärr finns inge ork och/eller engagemang kvar till forskning.

Viktigt!

Forskningen är för otillgänglig. Ngn på skolan borde vara ansvarig för att delge aktuell forskning till övriga.

Det kan vara svårt så här i efterhand att komma ihåg om en kurs eller artikel har bygggt på forskningsresultat eller mer bygggt på vad någon tror och tycker. Det finns mer eller mindre seriösa forskare och reportrar.

Forskning i all ära, men det dagliga arbetet handlar förutom om själva yrkesuppdraget i mkt. stor utsträckning om att lösa problem och hantera situationer när helst de dyker upp (och det gör det, och det gör det!!) För att kunna ta till sig forskningsresultat krävs tid för reflektion och till egna försök att tillämpa resultaten av forskningen. Tid till detta ryms inte inom arbetstiden!! Välkomna till verkligheten efter examen.